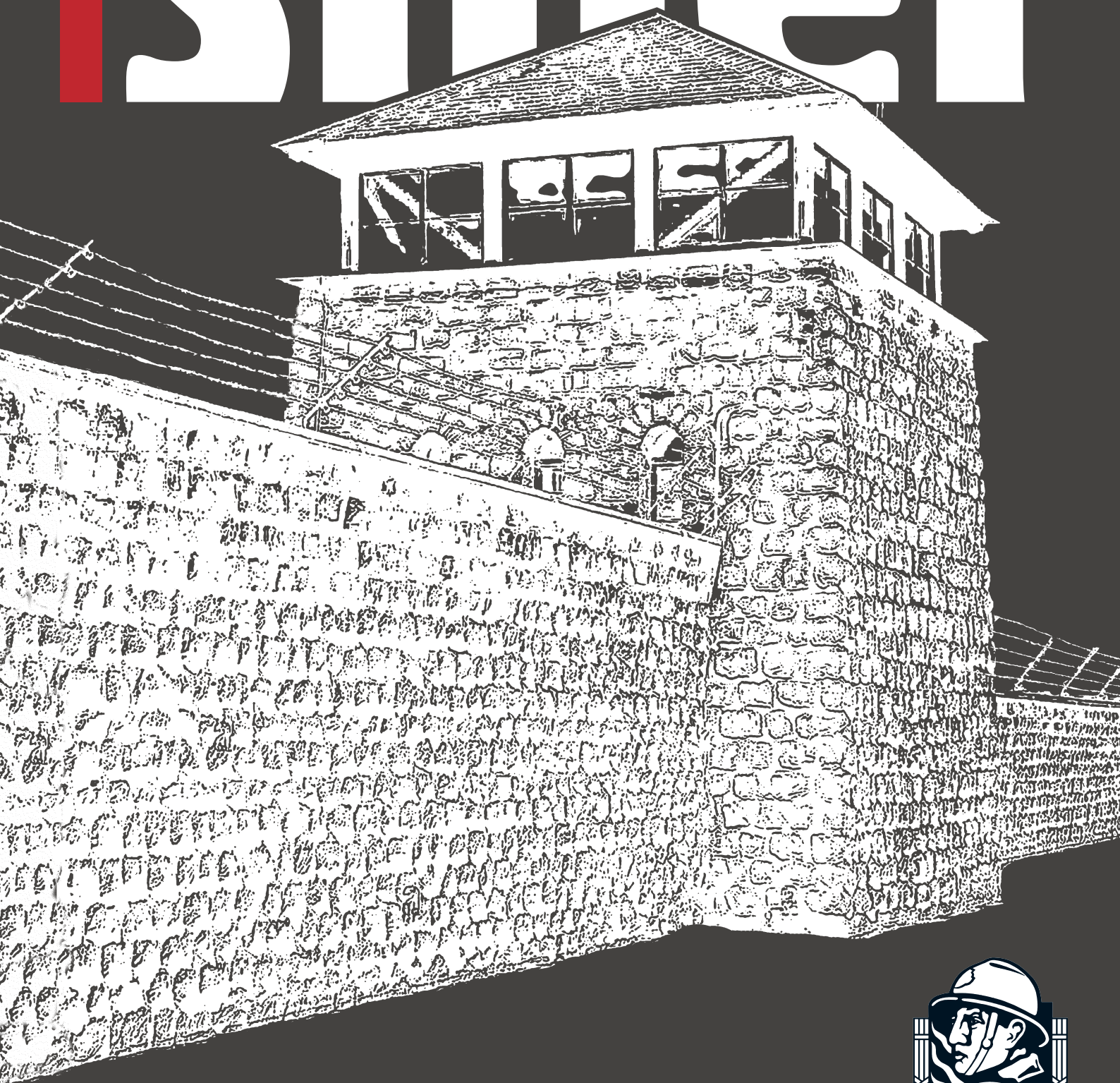

LEGIONÁŘSKÝ

4/2022

Směr

Osudy podporovatelů
Anthropoidu

Nezvěstní legionáři
tarnopolského ústupu

Den válečných
veteránů

Z činnosti
legionářských jednot

Pevné zdraví,
mnoho úspěchů a hodně štěstí
v roce 80. výročí boje o Sokolovo
přeje

plk. v. v. MUDr. Pavel Budinský, Ph.D., MBA
předseda Československé obce legionářské

ÚVOD

Slovo předsedy ČsOL 2

VÁLEČNÍ VETERÁNI

Zemřela Zoe Klusáková-Svobodová 3

Válečný veterán rotný v. v. Jan Prokesz z Oldřichovic má 96 let 3

Den válečných veteránů 4-5

Setkání válečných veteránů s veřejností a prezentace modrých baretů v Českém Krumlově 6

Setkání u příležitosti výročí bojů 7

Pietní akt nad hrobem Karla Klapálka 8

Připomínka osvobození Ukrajiny Českoslováky před 79 lety 9

Čeští vojáci mírové mise UNPROFOR na vzpomínkové cestě v Chorvatsku u příležitosti 30. výročí nasazení čs. praporu 10-12

TRADICE

Pouť ČsOL na Slovensko v roce 2022 13-15

Do Tridentstva, za pomníky našich vojáků 16-19

ANTHROPOID

Heydrichiáda na Valašskokloboucku 20-22

Vzpomínka na popravené Krásetínské 23

Vzpomínka na Annu Letenskou a další oběti mauthausenských poprav 24-25

Pieta za plzeňské odbojáře popravené před 80 lety v Mauthausenu 26

Slavnostní odhalení pamětních desek mělnických odbojářů 27

TARNOPOLSKÝ ÚSTUP

Ztráta a osudy mrtvých a nezvěstných vojáků 28-35

STALO SE

Oslavy vzniku republiky ve Vodňanech 36-37

Pietní akt za Karla Janouška 38-39

Setkání v Hroznatíně 39

ČINNOST JEDNOT

Den válečných veteránů v Moravské Třebové 40-41

Vzpomínka na obránce hranic z roku 1938 v Lužických horách 42

Ostravský hold válečným veteránům 43

Hold generálmajoru Josefu Řehulkovi 44-46

Na klopách rudly vlčí máky 47

Hold válečným veteránům v Děčíně 47

Memoriál Mikuláše Končického již posedmé 48

Zájezd do Muzea na demarkační linii v Rokycanech 49

II. ročník pochodu legionáře Františka Sasáka a připomínka Dne válečných veteránů 50-51

Odhalení pamětní desky pplk. in memoriam Pavlu Toflovi 52-53

HISTORIE

Generál dvou armád 54-55

POMOC UKRAJINĚ

Pokračující pomoc a halloweenská oslava pro ukrajinské uprchlíky 56

SLOVO PŘEDSEDY

Československé obce legionářské

Vážené sestry a vážení bratři,
čtenářky a čtenáři,

do uplynulého roku 2022 jsme vkročili s nadějí, že po náročných dvou letech, kdy veškerou naši činnost stěžovaly a omezovaly dopady celosvětové pandemie nemoci COVID 19, se budeme moci vrátit k naší spolkové činnosti. Plánovali jsme, že po hektickém závěru projektu Legie 100, náročné organizaci oslav stého výročí existence Československé obce legionářské a po úspěšném završení našeho nekonečného snažení o prodloužení putování Legiovlaku, zažijeme konečně klidnější rok, v němž se budeme moci plně věnovat obnově naší společné činnosti a důstojnému připomenutí 80. výročí operace ANTHROPOID a represí českého národa v období heydrichiády.

Vzrůstající mezinárodní napětí a únorový vpád vojsk Ruské federace na Ukrajinu se všemi svými dopady zásadně ovlivnil a ovlivňuje nejen situaci v našem státě a v celém západním světě, ale i naši činnost. A opět jsem Vás všechny žádal o nasazení, které nemělo v novodobé historii Obce obdoby. Československá obec legionářská se doslova od prvních hodin angažovala v čele pomoci válečným uprchlíkům a vytvořila ve svém pražském sídle jedno z center, které začalo poskytovat matkám s dětmi z Ukrajiny přístřeší a k tomu nezbytnou pomoc.

Jsem velice rád, že se tolik sester a bratří napříč republikou zapojilo do pomoci, nejen na hotelu Legie, ale všude tam, kde žijete a působíte. Zvládli jsme to. Ze srdce vám za vaši obětavou pomoc děkuji. Na hotelu Legie v Praze doposud žije 40 maminek s dětmi. Znamená to mimo jiné, že více než stovce dalších uprchlíků, kterým jsme na počátku pomohli, se podařilo v uplynulých měsících najít si vlastní bydlení a práci.

Letošní rok nám po mimořádných kovidových letech opět důrazně připomněl, že očekávání klidných let je pouhé přání, je třeba se zas a znova stavět cílem k výzvám, které nám současnost staví do cesty. Říká se, že v jednotě je síla. Jsem si jist, že společným úsilím se nám podaří překlenout i nové těžkosti, jež jsme dlouhé roky nezažili. Právě tím dáme jasně najevo, s jakým přesvědčením neseme odkaz těch, kteří tváří v tvář mnohem těžším situacím vydrželi.

Těžko si dnes přát, aby byl začínající rok 2023 rokem klidným. Nikdo z nás to jistě neočekává. Velmi si však přeji, abychom všechny nesnáze, které nám připraví, zvládli co nejlépe. To přeji jednomu každému z vás.

Věřím, že se nám podaří překonat nový rok i díky skvělé spolupráci a podpoře ze strany našich partnerů. Velmi si toho cením především u Ministerstva obrany ČR v čele s paní ministryní Janou Černochovou, která nikdy nezapomíná na naše vojenské a odbojové tradice a chová v upřímné úctě všechny válečné veterány. Je mi velkou ctí, že Československá obec legionářská spolupracuje s rezortem obrany právě pod jejím vedením.

Významné podpory se těšily v uplynulém roce i jednoty ČsOL, které se svou činností staly zpravidla důležitými účastníky spolkového života měst a obcí. I díky tomu se jim daří spolupracovat se samosprávami, a to jak na úrovni obcí, tak krajů. Tato podpora našich aktivit je neméně důležitá a všem vám za to patří dík.

Sestry a bratři, ohlédnou-li se za tím, co vše jsme v uplynulých letech společně dokázali a jak jsme Československou obec legionářskou skrze její práci pozvedli, jsem nesmírně hrdý na to, že mohu naši organizaci reprezentovat.

Rok 2023 čeká na naši práci. Přeji vám k tomu mnoho sil, a to neutuchající odhodlání, jaké v rámci činnosti Obce projevujete. Děkuji vám.

plk. v. v. MUDr. Pavel Budinský, Ph.D., MBA
předseda Československé obce legionářské

Zemřela Zoe Klusáková-Svobodová

foto Paměť národa a archiv Miroslava Klusáka

Spolitováním musíme oznámit, že nás v pondělí 12. prosince 2022 večer navždy opustila válečná veteránka ses. Zoe Klusáková-Svobodová, spisovatelka a pedagožka, dcera generála Ludvíka Svobody a členka Jednoty Československé obce legionářské Praha 6. Bylo jí 97 let.

Zoe Svobodová se narodila 4. prosince 1925 v Užhorodě, kde byl její otec tou dobou vojensky přidělen. Osobnost otce, bývalého legionáře, měla na výchovu mladé Zoe velký vliv. Po německé okupaci a jeho odchodu do exilu se spolu se zbytkem rodiny zapojila do domácího odboje. Převáděli odbojáře za hranice a poskytli azyl paradesantní skupiny S1-R vyslané ze Sovětského svazu. Tato činnost byla prozrazena a její starší bratr Miroslav byl zavražděn v koncentračním táboře Mauthausen. Zoe se i s matkou Irenou po zbytek války ukrývala na Moravě, v Hroznatíně a Džbánicích. Po válce se vdala za Milana Klusáka, který byl pak mezi lety 1973 až 1988 ministrem kultury. Jeho žena se věnovala ekonomice zemědělství, překládala a psala odborné práce. Většinu posledních let věnovala připomínání odkazu svého

otce. V roce 2019 byla vyznamenána Křížem obrany státu MO ČR. O rok později zemřela její dcera Luďa, významná česká historička.

Čest její památce.

Válečný veterán rotný v. v. Jan Prokesz z Oldřichovic má 96 let

Text a foto br. Teodor Hybler

Bratr Jan Prokesz ve čtvrtek 24. listopadu oslavil 96. narozeniny v rodinném kruhu. Popřát mu přišli členové Jednoty ČsOL ve Frýdku-Místku a br. Petr Radina, terénní pracovník projektu Péče ČsOL o válečné veterány.

Rotný v. v. Jan Prokesz společně se svými bratry Jiřím a Antonínem, kteří již bohužel mezi námi nejsou, bojoval v letech 1944–1945 na západní frontě druhé světové války jako příslušník Čs. samostatné obrněné brigády ve Velké Británii. V knize Trnitá cesta k Dunkerque, vydané v roce 2020, zavzpomínal na válečná léta se svými bratry: „Začnu nejstarším bratrem, Jiřím, který byl takovým naším průvodcem a staral se o nás. Bratr Jiří uměl dobře francouzsky, proto byl zařazen na funkci motospojky a tlumočnicka ve Wormhoutu u generála Lišky. Jeho úkolem bylo doručovat zprávy podle pokynů velení Čs. samostatné obrněné brigády do přední linie bojů. Tonda, měl krycí jméno Jedlička, ten vykonával funkci u zbrojů a měl na starosti všechny zbraně a muniční sklad. Já jsem byl zařazen do strážního oddílu, účastnil jsem se bojů o továrnu Filature, kde padlo mnoho našich vojáků. Po válce jsme všichni tři měli problémy, že jsme sloužili na západní frontě. Teprve po revoluci v roce 1989 jsme se díky plk. v. v. Adolfu Kaletovi stali členy obnovované Československé obce legionářské jednoty Frýdek-Místek a někteří byli také povýšeni.“

Předseda frýdeckomístecké jednoty ČsOL br. Petr Majer předal při této příležitosti br. Janu Prokeszovi pamětní medaili „100 let ČsOL“ a popřál mu do dalších let hodně energie, zdraví a stále dobrou paměť, jak nám dokázal tím, že zazpíval oblíbenou píseň prvního československého prezidenta T.G. Masaryka Ach synku, synku. ■

Den válečných veteránů

text br. Jiří Filip a MŮ ČR
foto MŮ ČR a ses. Marcela Tolarová

K 11. listopadu, který je spojen s holdem válečným veteránům, pořádaly jednoty Československé obce legionářské po celé republice vzpomínková setkání a pietní akty, aby vyjádřily úctu památce padlých a zároveň poděkovaly současným válečným veteránům za jejich službu vlasti. Vrcholnou připomínkou Dne válečných veteránů v našem státě je tradičně slavnostní nástup na Čestném dvoře Národního památníku na Vítkově, kde nechyběla ani ČsOL zastoupená jejím předsedou br. Pavlem Budinským.

Při nástupu na Vítkově, kde hlavní program započal s úderem 11. hodiny, nechyběli mezi nastoupenými jednotkami tak jako v minulém roce ani váleční veteráni novodobých zahraničních misí a rovněž jednotka tankové roty „Československých legií“ Aktivní zálohy 73. tankového praporu. Přítomni byli rovněž veteráni z Afghánistánu – příslušníci a příslušnice 6. polní nemocnice, kteří v průběhu programu převzali pamětní odznaky.

Ministryně obrany Jana Černochová připomněla hrdiny, kteří položili svůj život za naši svobodu. Zmínila československé legionáře nebo hrdinství československých letců a dalších vojáků, kteří padli v boji proti nacismu a také 30 novodobých válečných veteránů, kteří se nevrátili ze svého nasazení ze zahraničních operací.

„Přesně před 104 lety skončil konflikt, ve kterém bojovali první veteráni – českoslovenští legionáři. Díky nim vznikla

naše republika a dnes tady stojíme. Všichni na ně navazujeme. Nezapomínáme ani na zásluhy druhoválečných veteránů, kterých je v Česku stále přes 120. Je skvělé, že si s nimi pořád můžeme promluvit. Máme ale také přes 16 tisíc novodobých veteránů," shrnul na úvod v projevu náčelník Generálního štábu AČR generálmajor Karel Řehka. Vyzdvihl také hlavní smysl vojenské služby – zajištění bezpečí a obrany země – a ocenil přítomné vojáky. „Vážím si každého z vás i vaší práce. I v dnešní technologické době války nevyhrávají stroje, ale lidé. Proto jste tím nejcennějším, co armáda má," dodal.

Při kladení věnců k památníku kráčel za věncem ČsOL br. generálporučík v. v. Miloslav Masopust, který se celého slavnostního nástupu účastnil ve svých úctyhodných 98 letech.

Československá obec legionářská spolupracovala v průběhu dne, tak jako v minulých letech, i na zajištění vzpomínkového programu na náměstí Míru. Městská část Praha 2 již poosmé uspořádala celodenní akci s velmi atraktivním programem, který naše organizace podpořila ukázkami

operačního materiálu parašutistů, výstavou o ošetřovatelských Červeného kříže ve Velké Británii za druhé světové války a informačním stánkem ČsOL s prezentací výstroje a výzbroje.

V průběhu oficiálního zahájení vystoupil na pódiu spolu s paní ministryní Janou Černochovou a paní starostkou Alexandrou Udženijou i předseda ČsOL br. Pavel Budinský, který paní ministryni předal Zborovskou plaketu za výjimečný čin – cestu k Bratrské mohyle v Kalynivce na Ukrajině u příležitosti připomenutí 105. výročí bitvy u Zborova a za péči o zachování a rozvíjení odkazu zborovských hrdinů. Společně s předsedou Jednoty ČsOL Praha 5 br. Petrem Kunštátem předal pamětní medaile za zásluhy o obnovu a šíření legionářských tradic přítomným bratřím z řad ČsOL.

Po projevech přečetli žáci ZŠ Kladská jména padlých v novodobých konfliktech, jejichž památku přítomní uctili minutou ticha. Ministryně obrany pak v křížovém háji umístila dřevěný křížek se symbolem vlčího máku jako vzpomínku na hrdiny, kteří položili život ve válečných konfliktech. ■

Setkání válečných veteránů s veřejností a prezentace modrých baretů v Českém Krumlově

text ses. Marcela Tolarová
foto br. Dušan Brodský

V letošním roce jsme se po vynucené covidové přestávce konečně mohli vrátit k dlouholeté tradici a uspořádat v krásných prostorách Jízdárny českokrumlovského zámku společenský večer, na kterém se opět sešli váleční veteráni ze zahraničních misí AČR a jejich rodinní příslušníci se širokou veřejností. Tuto příležitost si nenechalo ujít více než 250 osob a nás velice těší, že mezi návštěvníky patřila také druhoválečná veteránka ses. Ernestýna Švorcová, která mezi nás zavítala v doprovodu svého partnera a dcery. V průběhu slavnostního zahájení byl dlouholetému předsedovi Jednoty ČsOL ve Vimperku br. Vojtěchu Plesníkovi předán Záslužný kříž ministryně obrany ČR III. stupně, který mu byl udělen u příležitosti Dne válečných veteránů. I tento okamžik vtiskl letošnímu setkání punc výjimečnosti.

Večerem provázela hudba v podání skupiny Panorama Band, chybět nemohla ani taneční vystoupení žáků místní

Základní umělecké školy a svým umem nadchl přítomné žonglér Filip Štancl. V průběhu večera bylo možné zakoupit si také lístky do tomboly a tím přispět do sbírky Vojenského fondu solidarity, kterému byl celý výtěžek tomboly věnován.

Již 19. setkání válečných veteránů s veřejností a prezentace modrých baretů v Českém Krumlově by se nemohlo uskutečnit bez finanční podpory Ministerstva obrany ČR, Československé obce legionářské a dalších sponzorů, mezi které patří URC Systems či Vojenské lesy a statky. Dovolte mi na tomto místě také poděkovat všem, kteří se podíleli na přípravě a zdárném průběhu celého večera, jmenovitě pak br. Ivanu Novotnému z Jednoty ČsOL v Boleticích. Všem účastníkům děkujeme za přízeň a těšíme se na viděnou v roce příštím, kdy se setkání uskuteční právě na Den válečných veteránů, tedy 11. listopadu 2023. ■

Setkání u příležitosti výročí bojů

text br. Petr Tolar
foto ses. Marcela Tolarová

Tradiční setkání k připomenutí výročí bojů vojáků československé zahraniční armády proti nacistickému Německu na Dukle, u Dunkerque a na Středním Východě se uskutečnilo ve středu 5. října 2022 dopoledne v Hlavním sále Ministerstva obrany České republiky. Akci uspořádala Československá obec legionářská s podporou ministerstva obrany a Posádkového velitelství Praha.

Setkání se zúčastnili členové ČsOL, dalších vlasteneckých organizací, příslušníci Ozbrojených sil České republiky, studenti Vojenské střední školy a Vyšší odborné školy MO ČR z Moravské Třebové, historici a zástupci organizací. Nejceněnějšími hosty však byli samotní veteráni druhé světové války, sestra Ernestína Švorcová, bratr plukovník ve výslužbě Vasil Timkovič a bratr generálmajor ve výslužbě Miloslav Masopust (povýšený 28. října do hodnosti generálporučíka).

Jako členové čestného předsednictva setkání zasedli: předseda Výboru pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost

Senátu Parlamentu České republiky pan Pavel Fischer, poradkyně náčelníka Generálního štábu Armády České republiky brigádní generálka Lenka Šmerdová, pověřený ředitel Odboru pro válečné veterány Ministerstva obrany České republiky pan Pavel Kugler, náčelník štábu Vojenské střední školy a Vyšší odborné školy Ministerstva obrany v Moravské Třebové br. podplukovník Viliam Beke, za Krajské vojenské velitelství Hlavní město Praha major Petr Valtera, místopředseda Masarykova demokratického hnutí pan Erik Lukas, členka Předsednictva Republikového výboru ČsOL sestra Eva Armeanová, vedoucí projektu Péče ČsOL o válečné veterány br. plukovník v záloze Viktor Šinkovec, a historik Národního archivu České republiky pan Roman Štér. S projevy a zdravicemi vystoupili pan předseda Fischer, brigádní generálka Šmerdová, ředitel Kugler, sestra Armeanová a s historickou přednáškou pan Štér. Památka zesnulých příslušníků zahraničního vojska z východu, ze západu i ze Středního Východu byla uctěna minutou ticha.

Program setkání skončil zhruba po hodině. Několik účastníků, včetně generálky Šmerdové a pana Kuglera, se pak od dvou hodin odpoledne připojilo k pietní vzpomínce na bývalého legionáře armádního generála Karla Klapálka u jeho hrobu na Olšanských hřbitovech. ■

Pietní akt nad hrobem Karla Klapálka

text a foto br. Petr Tolar

U hrobu armádního generála Karla Klapálka, bývalého legionáře z Ruska a jednoho z nejvýznamnějších vyšších důstojníků druhého zahraničního československého odboje, na Olšanských hřbitovech v Praze uspořádala Československá obec legionářská ve středu 5. října 2022 skromný pietní akt. Stalo se tak v předvečer 78. výročí překročení československé státní hranice vlastními jednotkami v Dukelském průsmyku.

Karel Klapálek, v té době v hodnosti brigádního generála, velel 3. československé samostatné brigádě v SSSR. Svým vojákům dal slovo, že po úplném osvobození Československa od německých okupantů majestátně vjede do Prahy na svém bílém koni, a tak také v květnu 1945 učinil již jako velitel celého armádního sboru. Necelých pět let předtím, v roce 1940, se stal velitelem Československého pěšího praporu 11 – Východního, který se z dobrovolníků uprchlých z okupované vlasti zformoval na půdě britské Palestiny. Tehdy byl podplukovníkem s autoritou u svých podřízených i britských spojenců. V tom sehrávala roli nejen jeho přešlá kariéra důstojníka československé

armády, ale také legionářská minulost. V Rusku bojoval již od roku 1916 v řadách legie, v letech 1918 až 1920 prodělal legendární anabázi po Transsibiřské magistrále. V bojích s bolševiky na Sibiři poprvé osobně poznal temnou stránku komunismu. Pro komunisty se sám stal nepřítelem, před čímž ho neuchránil ani vlastní vstup do strany. Na počátku 50. let byl vyhozen z armády a následně zatčen. Propuštěn byl v roce 1954 a zbytek života strávil v ústraní, ale nevynechával setkávání někdejších spolubojovníků od lybijského Tobrúku nebo polské Dukly. Zemřel 18. listopadu 1984.

Památce bratra generála se přišli poklonit zástupci Československé obce legionářské, Ministerstva obrany České republiky a Magistrátu Hlavního města Prahy. Čestnou stráž u hrobu a kladení věnců zajistili příslušníci Posádkového velitelství Praha. Po položení květinových darů ke hrobu poděkoval br. Jiří Filip, organizační tajemník ČsOL, paní radní Mileně Johnové, brigádní generálce Lence Šmerdové, panu Pavlu Kuglerovi, řediteli Odboru pro válečné veterány MO ČR, a br. Petru Říhovi, předsedovi Jednoty ČsOL Praha 10, který spolu se ses. Marcelou Tolarovou položil květiny za pořádající organizaci. Nedlouhou vzpomínku zakončily tóny Večerky. ■

Připomínka osvobození Ukrajiny Čechoslováky před 79 lety

text br. Petr Tolar

foto ses. Marcela Tolarová a br. Stanislav Pítr

V pátek 4. listopadu se v Hlavním sále Ministerstva obrany České republiky Na Valech konalo tradiční setkání vojenské veřejnosti s představiteli armády a rezortu obrany k připomenutí 79. výročí bojů československých vojáků o Kyjev a pravobřežní Ukrajinu. Setkání zorganizovala ve spolupráci s ministerstvem Československá obec legionářská.

Program začal v deset hodin dopoledne příchodem čestného předsednictva, přinesením státní vlajky čestnou stráží příslušníky Posádkového velitelství Praha a státními hymnami Slovenské a České republiky. Moderátor, organizační tajemník ČsOL br. Jiří Filip, pak přivítal čestné hosty: místopředsedu Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky pana Jana Bartoška, náměstka pro řízení Sekce vyzbrojování a akvizic Ministerstva obrany České republiky pana Lubora Koudelku, starostu Městské části Praha 6 pana Jakuba Stárka, zástupkyni Kanceláře náčelníka GŠ AČR brig. gen. Lenku Šmerdovou, zástupce náčelníka Vojenské kanceláře prezidenta republiky plk. gšt. Petra Cupáka, vojenského přidělence Slovenské republiky genmjr. Miroslava Kociána, velitele Hradní stráže plk. gšt. Jaroslava Ackermanna, pověřeného ředitele KVV hlavního města Prahy pplk. Pavla Kácla, velitele Posádkového velitelství Praha plk. gšt. Radka Šibu, náčelníka štábu VSŠ a VOŠ MO

v Moravské Třebové br. plk. Viliama Bekeho, zástupce Klubu výsadkových veteránů Praha plk. v. v. Svetozára Plesníka, historika Národního archivu České republiky pana Romana Štéra, členku Předsednictva Republikového výboru ČsOL ses. Evu Armeanovou a vedoucího projektu Péče ČsOL o válečné veterány br. Viktora Šinkovce. Jako posluchači v sále pak zasedli potomci válečných veteránů, přímých účastníků vzpomínaných bojů, členové ČsOL a dalších spolků, jakož i studenti vojenské střední školy z Moravské Třebové, která nese čestné jméno „Škola Československé obce legionářské“.

Po symbolické minutě ticha za oběti bojů československých vojáků za osvobození Ukrajiny od německých okupantů vystoupili čestní hosté se svými projevy. Jako první se slova ujal pan poslanec Bartošek, po něm pan náměstek Koudelka, pan starosta Stárek, paní brigádní generálka Šmerdová, historik Roman Štér a nakonec vystoupila za pořádající organizaci ses. Armeanová. Součástí programu bylo i slavnostní předání Pamětní medaile „100 let ČsOL“, kterou byl oceněn pracovník Odboru pro válečné veterány ministerstva obrany pan František Najgebaur za dlouholetou vynikající spolupráci při organizaci vzpomínkových a společenských událostí a za zachování a rozvíjení legionářských tradic. ■

text ses. Eva Armeanová a br. Viktor Šinkovec
foto br. Stanislav Pítr

Čeští vojáci mírové mise UNPROFOR na vzpomínkové cestě v Chorvatsku

V letošním roce jsme si připomněli 30. výročí zahájení mise UNPROFOR v bývalé Jugoslávii. Jednou z akcí k připomenutí této události byla i vzpomínková cesta, organizovaná Československou obcí legionářskou ve spolupráci s Ministerstvem obrany ČR. Samotné cestě předcházela v pátek 7. října 2022 slavnostní nástup k výročí mise UNPROFOR na Vítkově v režii Ministerstva obrany ČR. Při této příležitosti převzal ocenění z rukou paní ministryně Jany Černochové předseda ČsOL br. Pavel Budinský, jako jeden z účastníků mise. Na druhý den, v sobotu ráno, vyjel autobus s poutníky, mezi kterými byla drtivá většina účastníků připomínané mise, dnes již můžeme říci pamětníků.

První zastávka byla symbolicky v bývalých kasárnách výcvikové základny v Českém Krumlově. Odtud cesta pokračovala přes zastávku na nádraží ve Velešíně, aby si další den ráno, po ubytování v Karlovaci, pamětníci připomněli svůj příjezd na karlovacké nádraží. Zde si oživilí své vzpomínky, přímí účastníci ostatním sdělovali své vzpomínky, které byly mnohdy léta zasuty v paměti. Následně poutníci navštívili muzeum občanské války v Turanji, na okraji Karlovice a pokračovali, se zastávkou u Koranského mostu, do oblasti Plitvických jezer, do míst bývalé základny Jezerce.

Hlavní událostí dne byl pietní akt ve Ljubovu u pomníku Vítěze, kde jsou připomenuta jména čtyř našich vojáků, kteří se domů již nevrátili – Petr Valeš, Luděk Zeman, Petr Hos a Jozef Palov. Věнец k pomníku položil velvyslanec ČR

v Záhřebu Milan Hovorka, zástupci Ministerstva obrany a zástupci ČsOL. Sestra Eva Armeanová slavnostně předala členský průkaz a odznak novodobému válečnému veteránovi Bohumilu Ceithamelovi z kladenské jednoty, který jako voják v Chorvatsku působil. Pan velvyslanec požádal sestru Armeanovou, aby připravila článek o této cestě do časopisu Jednota, týdeníku, který vychází pro naše krajané. Přislíbil, že každý veterán časopis obdrží. Sestra Armeanová informovala pana velvyslance o spolupráci s našimi krajané a jejich péči o hrob legionáře Augustina Kmoška.

Poslední zastávkou druhého dne byla obec Podlapača, jejíž chorvatské obyvatelstvo Češi v letech 1992–1995 chránili a kde si opět pamětníci zavzpomínali na své nasazení. Tato

chorvatská obec přirostla vojákům velice k srdci, protože cítili velkou zodpovědnost za místní obyvatele.

V pondělí 10. října poutníci navštívili Šijanov – Klanac, Babin Potok, Otočac, Budimka-Glavace, Ostrvica-farma či Lička Osik (Teslingrad). Poutníci uctili památku četaře Petra Hose, který zahynul při dopravní nehodě. Následovalo položení věnce, minuta ticha a byla zazpívána česká hymna.

Čtvrtý den začal zastávkou v Bjelopolje – Lička Kapa, kde byla základna roty. Na hřbitově v Udbině se uskutečnil pietní akt u kenotafu tragicky zesnulého podporučíka Václava Martínka. Následovala Klapavica a poté se pokračovalo na Podlapač, kde zemřel kapitán Jozef Palov. Jeho památka byla uctěna pietním aktem.

Závěrečnou zastávkou bylo Borje, kde bylo dislokováno velitelství českého praporu mírových sil UNPROFOR. To bylo tehdy pro všechny vojáky místo, kde se setkávali s velitelstvím praporu a prošli jím všichni příslušníci mise.

Ve středu, po delším přejezdu, navštívili veteráni památník na místě koncentračního tábora Jasenovac a vzdali zde poctu nespočtým obětem, na které se nesmí nikdy zapomenout. V tomto koncentračním táboře docházelo k vraždění hlavně srbských, ale i židovských a romských občanů. Zavražděno zde bylo i na sto Čechů. Když jsme přicházeli k pomníku, zaslechli jsme zpěv dětí, které nastudovaly dětskou operu Brundibár autorů Hanse Krásy a Adolfa Hoffmeistera, kterou hrávali dětští vězňové koncentračního tábora Terezín.

Představení v Jasenovci připravil Krešimir Dolenčič. Skvěle podání dívčího sboru Zvezdica bylo velmi působivé a zanechalo hluboký dojem u všech diváků. Představení bylo jednak příspěvkem k výuce o holocaustu a zároveň důstojnou připomínkou na památku mnoha terezínských dětí, z nichž převážná většina hrůzy holocaustu nepřežila. Další zastávkou bylo město Vukovar, kde na místním vodojemu jsou známky průběhu těžkých bojů, zůstal mementem do dnešních dní. Na konci cesty jsme si prohlédli místo české polní nemocnice v Klise u mezinárodního letiště Osijek.

Na samém konci vzpomínkové poutě jsme navštívili památník bitvy u Moháče, kde se 29. srpna 1526 odehrála velmi významná bitva v dějinách střední Evropy. Tehdy oddíly českého, uherského a chorvatského krále Ludvíka Jagellonského utrpěly porážku od vojska osmanského sultána Suleymana I. Podle nástupnických dohod se uherským i českým králem po Ludvíkově smrti stal Ferdinand I. Habsburský, čímž se

Habsburkové stali na několik století klíčovými hráči středoevropské politiky.

Někdejší vojáci mírové mise byli rádi, že znovu navštívili tato místa po tolika letech, porovnávali současný stav s fotografiemi ze soukromých alb, zavzpomínali i na přátelství mezi vojáky, na své kolegy, kteří při misi zahynuli. Vybavují se jim i smutné a vyděšené oči dětí a žen, které chránili. Pro všechny zúčastněné byla cesta velkým zážitkem, přínosem a jistou odměnou, že se mohli na tato místa podívat a zavzpomínat. Bezesporu bylo tehdejší působení českých veteránů v mírových silách velmi přínosné a zaslouží si za své nasazení velký dík.

Poděkování patří také Ministerstvu obrany a Československé obci legionářské, za uskutečnění této vzpomínkové pouti. Jsme přesvědčeni, že touto cestou byla zahájena tradice poutí po místech nasazení našich vojáků v zahraničí a tyto cesty důstojně navážou na vzpomínkové pouti ke Zborovu, na Duklu a na další památná místa našich dějin. ■

Účastníci poutě u nově odhaleného pomníku v Trenčíně

Pout' ČsOL na Slovensko v roce 2022

text br. Petr Tolar
foto ses. Marcela Tolarová

Československá obec legionářská i Ministerstvo obrany České republiky zaměřuje stále více své pozornosti na československé válečné hroby a pomníky nacházející se na území Slovenské republiky, především (ale nejen) pokud jde o připomínky bojů z let 1918 a 1919. Společně tak letos v říjnu podnikly další vzpomínkovou pout', aby uctily památku našich předků, prohloubily spolupráci se slovenskými kolegy a partnery, zmapovaly stav pietních místa a odhalily nové pomníky.

Autobus ministerstva obrany s legionářskými poutníky – členy ČsOL a zástupcem MO ČR – vyrazil na cestu v pondělí 17. října z Prahy a přes zastávku v Brně, kde přistoupili další účastníci výpravy, včetně studentů Vojenské střední školy Ministerstva obrany České republiky z Moravské Třebové neboli „Školy Československé obce legionářské“. Šest studentek a jeden student pak tvořili čestnou stráž během pietních aktů, podobně jako příslušníci 1. tankové roty Aktivní zálohy Armády České republiky a členové ČsOL v historických stejnokrojích československých legionářů a příslušníků tzv. domácího vojska, tedy obránců Slovenska z roku 1919. Čestným strážím velel vedoucí a organizátor celé výpravy, br. major v. z. Milan Mojžíš, velitel tankové roty AZ a řídící tajemník ČsOL. Část pouti absolvoval paralelně s autobusem také vůz s pověřeným ředitelem Odboru pro válečné veterány MO ČR panem Pavlem Kuglerem a koordinátorem péče o válečné hroby v zahraničí panem Pavlem Filipkem.

Na Slovensku se k výpravě přidal také pan Pavel Šesták, správce Nadácie Milana Rastislava Štefánika.

Hned v Trenčíně došlo na odhalení nového pomníku, který připomíná oběti československých vojáků, kteří v okolí města zemřeli mezi lety 1918 a 1919. Jako základ nového pomníku posloužilo kamenné torzo někdejší kašny či fontány v parku M. R. Štefánika, které bylo doplněno o kamennou plastiku československého lva a desky se jmény zemřelých vojáků. Následně se výpravě podařilo dostat dovnitř objektu slovenské armády v městské části Zábranie, kde se nachází vojenský hřbitov z první světové války. Sem byli pochováváni zemřelí vojáci z lazaretu, který se během války v Trenčíně nacházel. Náhrobky připomínají muže mnoha národností: Maďary, Slováky, Čechy, Němce, Rusy, Chorvaty, Rumuny... Jedinečné příležitosti při návštěvě běžně nepřístupného areálu bylo pochopitelně využito k pietnímu aktu.

Při další cestě se autobus s poutníky zastavil také v obci Poluvsie. Kdysi samostatná obec je dnes částí města Rajecké Teplice v žilinském okrese. V domě č. p. 37 zde vyrůstal Josef Gabčík, příslušník československé zahraniční armády, který společně s Janem Kubišem provedl 27. května 1942 atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. V letošním roce si ČsOL řadou aktivit připomínala 80. výročí tohoto významného odbojového činu, a tak nebylo možné návštěvu Gabčíkova domu při cestě na Slovensko vynechat. Hned naproti domu, přes silnici, se nachází pomník v podobě Gabčíkovy busty. Zde proběhl pietní akt a krátké seznámení s realitami. Legionářští poutníci také krátce pozdravili a obdarovali paní Katarínu Tomčíkovou, pranetěř Josefa Gabčíka.

Druhý den poutě, úterý 18. října, začal brzy ráno nedaleko místa, kde účastníci poutě přespávali. Na vojenském hřbitově Majer v Banské Bystrici. Ten prošel v roce 2018 rozsáhlou obnovou, při které vznikla osmimetrová vyhlídková věž se jmény zde pochovaných. Jedná se opět o vojáky mnoha národností zemřelé během první světové války v banskobystrickém lazaretu. Pod věží jsou pak na zelené louce jednotlivá

Pietní akt u busty Josefa Gabčíka u jeho domu v Poluvsí

hrobová pole označená jednoduchými kovovými sloupky. Na okraji louky (hřbitova) stojí původní kamenný pomník věnovaný československým vojákům, kteří zemřeli v bojích s Maďary roku 1919.

Další zastávkou byl působivý památník bojů československo-maďarské války z roku 1919 u obce Badín, pouhých deset kilometrů na jih od Banské Bystrice. Původní památník byl odhalen v říjnu 1935 a místo bylo zvoleno proto, že právě v těchto místech nastal v červnu 1919 obrat v bojích mezi Čechoslováky a Maďary. Jednotky československé II. divize pod velením plukovníka Josefa Šnejdárka zastavily maďarský postup a začaly protivníka vytlačovat zpět ze slovenského území. Památník byl ale nejdříve během druhé světové války poničen a po roce 1948 komunistickým režimem zcela zničen. Svě obnovy se dočkal až v červnu 2021, kdy se na postavení nového památníku dle původní podoby významně podílelo české ministerstvo obrany. Letošní výpravu na místě uvítal badínský starosta pan Pavol Hric, který pak poutníky doprovodil i na druhé pietní místo v katastru jeho obce – k památníku 2. československé paradesantní brigády vyslané na pomoc Slovenskému národnímu povstání. Tento monument na návrší byl v roce 1975 původně postaven jako pomník pomoci Sovětského svazu povstání na Slovensku, která se realizovala prostřednictvím nedalekého letiště Tri Duby, dnes Sliac. I zde proběhl pietní akt věnovaný tentokrát památce československých výsadkářů padlých při povstání.

Původně zamýšlená návštěva Banské Štiavnice se vlivem časového presu musela omezit na krátkou zastávku s výhledem na známou kalvárii a výklad o bojích vedených v tomto prostoru během léta 1919 plukovníkem Šnejdárkem.

Následovala účast legionářských poutníků na odhalení dvou nových pomníků. Ten první vznikl v obci Dekýš, na hůře přístupném místě starého hřbitova za současným hřbitovem, kde byli ve dvou společných hrobech pochováni českoslovenští vojáci zabití během bojů s Maďary v červnu 1919. Konkrétní hrobová místa nejsou známa a tak je tento nový pomník připomíná alespoň symbolicky. Symbolika je ukryta i v podobě pomníku, který tvoří pět opracovaných kamenných kvádrů, jeden každý za jednu zemi Československé republiky (Čechy, Morava, Slezsko, Slovensko a Podkarpatská Rus).

Druhé odhalené pietní místo nebylo zcela nové, jednalo se o odhalení nové podoby již stávajícího společného hrobu československých vojáků z roku 1919, který se nachází u vstupu na obecní hřbitov v obci Rybník. Zadní strana náhrobku byla nově doplněna o kamennou desku se jmény a kovový rošt v podobě stylizované siluety první Československé republiky. Ten přechází v pravém úhlu z kamene náhrobku na trávník a jednou snad bude prorostlý okrasnými květinami. Čelní strana hrobu upomínala na sedmnáct neznámých obětí války o Slovensko, nová kamenná deska se snaží těmto vojákům jména vrátit. Odhalení doplněného náhrobku a pietního aktu za válečné oběti se na rybnickém hřbitově zúčastnilo četné obecní občanstvo. Paní starostka Daniela Trňanová pak české návštěvníky ochotně provedla obcí a představila tamní pamětihodnosti.

Další den, ve středu 19. října, se od legionářské výpravy musel odpoutat br. Mojžíš a vedení skupiny se ujala ses. Marcela Tolarová. Vedoucím výpravy za ministerstvo obrany zůstal pan Lukáš Havel. Středeční program začal na vojenském oddělení městského hřbitova v Levici. Zde jsou pochováni oběti první světové války, a jelikož by zde měly být pohřbeni také oběti války o Slovensko z let 1918 a 1919,

Nově odhalený pomník československých obětí války o Slovensko v Dekýši

měl by zde v budoucnu vzniknout další pomník, který by je připomínal. Česká delegaci zde tedy nejen položila květiny a vzdala hold mrtvým u pylonu s letopočty 1914–1918, ale také rekonoskovala terén k dalším projektům.

Také v jihoslovenském městě Šahy se na hřbitově nachází hroby vojáků, kteří zemřeli během léta 1919. Početnější jsou hroby maďarské, ale najdeme zde také devět hrobů československých vojáků. Ohraničené hrobové místo prošlo před dvěma lety celkovou rekonstrukcí a stále je ve výtečném stavu. Zato hrob tří československých legionářů v obci Vyškovce nad Ipľom na rekonstrukci teprve čeká. Pietní akty pochopitelně proběhly na obou místech.

K ikonám bojů o Slovensko roku 1919 patřilo město Nové Zámky. O tento důležitý železniční uzel na cestě mezi Bratislavou a Budapeští byly mezi Čechoslováky a Maďary svedeny tuhé boje. K padlým u Nových Zámek patřil také podplukovník Jiří Alois Jelínek, československý legionář z Itálie, který během první světové války sloužil také jako dobrovolník v srbské armádě. Byl smrtelně raněn, když statečně vedl do útoku legionáře ve snaze osvobodit uvězněnou posádku vykolejeného obrněného vlaku. Jeho busta umístěná na pylonu z leštěného kamene se jmény dalších padlých Čechoslováků dnes doplňuje čtyři hromadné hroby vojáků z první světové války na městském hřbitově Svatého Jozefa. Pozvaní zástupci města se k pietnímu aktu bohužel nedostavili, provedli jej tedy poutníci sami.

Další zastávkou byl hřbitov ve městě Šurany, kde lze najít hrob tří československých vojáků padlých v červnu 1919 v boji s Maďary. Všichni tři nesou křestní jméno Antonín. Ke krátkému pietnímu aktu na delegaci již čekal zástupce primátora města pan František Tamašovič a ředitel městského kulturního střediska pan Miroslav Eliáš, který s nadšením přiblížil válečnou historii Šuran.

Poslední pietní zastávkou toho dne byla obec Palárikovo, dříve Slovenský Meder, kde došlo v letošním roce k rekonstrukci vojenských hrobů z let 1916 až 1919, které se čerstvě dočkaly

Pomník u Radošovců připomínající agenta-parašutistu Oldřicha Dvořáka

zpřístupnění na okraji starého hřbitova. To umožnilo důstojný pietní akt za přítomnosti paní starostky Ľubici Karasové a obecních zaměstnanců. Setkání české delegace s místními bylo využito ještě k jednomu pietnímu aktu u pomníku obětí první světové války na náměstí Padlých hrdinů.

Po přenocování v Galantě byl poslední den poutě, čtvrtek 20. října, zahájen ranním pietním aktem na náměstí Republiky v Seredi. Na křižovatce před městským úřadem tam stojí památník československých legionářů a padlých při obraně Slovenska v letech 1918 a 1919. Na vysokém pylonu se jmény zemřelých a československým lvem se tyčí majestátní socha italského legionáře s praporem. Původní památník byl odhalen k desátému výročí v červnu 1929, ale v roce 1958 byl stržen a socha legionáře byla zakopána. Pátrání po ní probíhá dodnes. Nový památník, který je téměř přesnou kopií toho původního, byl slavnostně odhalen v říjnu 2021. Skupinu českých poutníků v Seredi přivítal viceprimátor Ľubomír Veselický, prezident veteránského spolku UN Veteran Slovakia plukovník Štefan Jangl a předseda středského klubu Zväzu vojakov Slovenské republiky podplukovník Ondrej Urban. Proběhl společný pietní akt, společný zpěv bývalé československé hymny a předání upomínkových darů. Oba zástupci slovenských veteránů misí Mírových sil Organizace spojených národů si velmi dobře rozuměli se dvěma českými „modrými baret“ z řad ČsOL, válečnými veterány br. podplukovníkem v. z. Stanislavem Švidkem a br. podplukovníkem Vojtěchem Plesníkem. Čeští hosté byli ještě pozváni ke komentované prohlídce městského muzea.

Následovala cesta do Trnavy, kde se uskutečnila pieta na náměstí SNP u jedné z nejstarších soch Milana R. Štefánika na Slovensku. Další zastavení bylo na železničním nádraží, kde se v podchodu k nástupištím nachází pamětní deska věnovaná četníkům z Moravy, Františku Benešovi, Josefu Neplechovi a Františku Vlčkovi, kteří v Trnavě zemřeli při zajišťování pořádku po vyhlášení samostatného československého státu v listopadu 1918.

Poslední zastávky letošní pouti ČsOL a MO ČR na Slovensko byly věnovány 80. výročí působení československých agentů-parašutistů vyslaných v rámci tzv. první operační vlny do okupované vlasti z Velké Británie. Nejdříve došlo na pomník u obce Radošovce, který byl odhalen teprve letos a je věnován Oldřichu Dvořákovi, devatenáctiletému agentovi-parašutistovi, která byl v rámci operace STEEL vysazen v dubnu 1942 na Křivoklátsku a zapojil se do radiotelegrafické skupiny vojenské odbojové organizace Obrana národa. Ukrýval se v Praze, Plzni, Cerhovicích a Brně, než se rozhodl přejít hranice na Slovensko. Dne 9. července 1942 byl právě u Radošovců konfrontován s ozbrojeným polním hlídačem a smrtelně postřelen. Svůj život pak ukončil vlastní zbraní. Druhé zastavení bylo ještě blíže českým hranicím, v polích za městem Gbely. Právě tam byli 28. března 1942 vlivem navigační chyby vysazeni tři členové výsadky ZINC: Oldřich Pechal, Arnošt Mikš a Viliam Gerik. Chybným výsadkem začala série nešťastných událostí, která vedla k tomu, že byl Mikš zabit během přestřelky s českými četníky u Křivoklátsku, Gerik se stal spolupracovníkem gestapa a byl popraven v roce 1947, a velitel skupiny Pechal byl po hrdinském odporu zatčen gestapem, krutě mučen a popraven. Všechny tyto reálie si legionářští poutníci připomenuli slovním výkladem a hlavně pietními akty na obou místech. Dva členové čestných stráží se kvůli tomu převlékli do stejnokrojů československého západního odboje, a stejně jako na všech předešlých zastávkách zde pronesla krátkou modlitbu ses. Jana Šmardová Koulová z Církve československé husitské.

Za čtyři dny objeli legionářští poutníci v rámci poutě na Slovensko celkem 1 350 kilometrů, vykonali 19 pietních aktů, odhalili tři nová pietní místa a uctili památku stovek československých vojáků. To vše s úctou k naší minulosti a důstojnou reprezentací vlastního spolku, ministerstva obrany i celé České republiky. Všem zúčastněným za to patří velké poděkování, jakož i všem zapojeným partnerům ze Slovenské republiky. V dobře nastolené spolupráci bude snadné pokračovat. ■

Do Tridentska, za pomníky našich vojáků

text br. Petr Tolar
foto br. Marcela Tolarová

S končícím zářím se pravidelně vypravuje společná delegace Československé obce legionářské a Ministerstva obrany České republiky do severní Itálie, aby tam uctila památku českých a slovenských vojáků, vojáků rakousko-uherské armády i legionářů. Termín cesty se vždy blíží výročí bojů na Doss Altu. Ani letos tomu nemohlo být jinak.

Od pátku 30. září do neděle 2. října projela česká delegace 1700 kilometrů a navštívila šest míst v autonomním regionu Tridentsko-Horní Adiže (Jižní Tyrolsko), na kterých uctila památku našich válečných obět pietním aktem. Vedoucím delegace byl pan Milan Bachan, vedoucí Oddělení péče o válečné veterány

Odboru pro válečné veterány MO ČR, Československou obec legionářskou zastupoval člen Republikového výboru ČsOL br. Jiří Vlasák.

První zastávkou byl pomník československého legionáře Josefa Sobotky na okraji obce Pieve di Bono. Sobotka byl zabit při střetnutí legionářské a rakousko-uherské hlídky u Val

Účastníci pietního aktu u pomníku čs. legionáře Josefa Sobotky v Pieve di Bono

Pietní akt u pomníku čs. legionářů Aloise Štorcha a Leopolda Jeřábka v Rivě

Concei nad Ledrenským jezerem 25. července 1918, v bezvědomí odvečen do Creta a druhého dne odsouzen polním soudem k smrti a oběšen. Po válce bylo jeho tělo exhumováno a převezeno do Prahy, na místě popravky vznikl pomník, který se však stěhoval (krátce byl zcela neznámý), než našel současné místo. Pietního setkání se u pomníku zúčastnili

nejen Češi, ale také místní Italové, pan starosta Maestri Attilio, a členové Národní asociace alpinů. Jedná se o bývalé příslušníky jednotek Alpini italské armády, kteří dnes mimo jiné pečují o pomníky a hroby z první světové války.

V sobotu začal denní program u pomníku československých legionářů Aloise Štorcha a Leopolda Jeřábka

Na hřbitově ve vesnici Campi připomíná zde pochované vojáky kaplička a desky se jmény

Pietní shromáždění u památníku popravených čs. legionářů v Arcu

nacházejícího se mezi vinicemi ve městě Riva u Gardského jezera (Riva del Garda). Pomník byl vybudován již ve 20. letech 20. století na místě, kde byl 5. července 1918 popraven Alois Štorch. Ten byl zajat na břehu Gardského jezera hned po výsadku z motorového člunu. Společně s dalšími druhy měl vykonat tajnou misi v přestrojení za rakousko-uherského dělostřelce, při které měli ostatní české vojáky přesvědčit ke zběhnutí. I jeho tělo bylo po válce převezeno do Prahy. Mnohem později byla na Štorchův pomník doplněna destička se jménem dalšího legionáře přepadeného výsadku, Leopolda Jeřábka. Jeho tělo se však nikdy nenašlo. Postřelen stráží pravděpodobně utonul v Gardském jezeře při pokusu uplatat. Památku obou statečných legionářů uctili Češi i Italové pietním aktem za přítomnosti místostarostky Rivy paní Betty Silvie, alpínů z Rivy, Arca a Naga, a také společné delegace ČsOL a MO ČR, kterou doplnila soukromá výprava otce a syna Kepkových z Nových Mitrovic, rovněž členů ČsOL.

Následoval přesun serpentínami vysoko nad město, do vesnice Campi, kde se na hřbitově nachází oddělení s kapličkou a deskami se jmény zde pochovaných vojáků rakousko-uherské i italské armády. Toto místo členové legionářské Obce navštěvují již pravidelně. U českých jmen lze najít zkratku „Prt“, která vznikla na počátku 40. let 20. století z tehdejšího názvu okupovaného státního útvaru, Protektorátu Čechy a Morava. Až na tuto chybu je tamní pietní místo v perfektním stavu,

na což dohlíží nejen české ministerstvo obrany, ale rezorty z Rakouska a Itálie, a hlavně pak tamní alpíni. Ti také po pietním aktu pozvali českou delegaci na vydatné občerstvení, před další vysokohorskou zastávkou.

Odpoledne došlo na hlavní bod celé vzpomínkové výpravy do Itálie – výstup na vrchol Doss Alto k uctění památky československých legionářů, kteří tam před 104 lety odrazili útok početně silnějšího nepřítele. Doss Alto je výčnělek horského masivu Monte Altissimo, mezi městečkem Nago a vesnicí Loppio. Poloha tohoto vrcholu, v dobových mapách označeného jako kóta 703, umožňovala kontrolu nad přístupovou cestou k Nago a tím i městu Riva od západu. Dne 21. září 1918 byla hlídka legionářů od 33. československého střeleckého pluku na tomto postavení napadena přesilou rakousko-uherského útočného praporu „Riva“. Mezi čtvrtou hodinou ranní a čtvrtou hodinou odpoledne se rakousko-uherským vojákům sice podařilo zničit předsunutou pozorovatelnu Roncola Italiano a postoupit až ke kavernám na Doss Altu, legionáři však na své pozice přivolali italskou dělostřeleckou palbu a svěšené postavení uhájili. Životem za to zaplatilo 7 Čechoslováků, dalších 31 bylo raněno a 5 zajato.

Po 104 letech pokrývají svahy Monte Altissima husté lesy. Při cestě od horské chaty Malga Zures bylo možné i dnes sledovat stopy Velké války – pozůstatky zákopů, zděných přístřešků, kaveren a torza ostatních drátů, jídelních misek, či kousky dělostřeleckých střepin. Českou delegaci

Pietní akt u sochy sv. Václava v Arcu

pochopitelně tradičně doprovázeli ti, kteří horské stezky udržují – místní alpíni. Na samotném vrcholku Doss Alto se nabízí krásný výhled do údolí, k jezírku Loppio, a na protější svahy Monte Creino, kde se za války nacházely zákopy rakousko-uherské. Samostatný pomník československých vojáků na Doss Alto není, zato je zde od roku 2018 díky ČsOL dvojjazyčná informační tabule a k položení věnců se využívají staré kamenné stély věnované zde padlým italským vojákům. Nejinak tomu bylo letos, kdy skromnou pietu doplnila hrou české Večerky na trubku čtrnáctiletá Michaela Panošková. Návštěva tohoto významného místa našich dějin byla využita také k tomu, aby zde ses. Marcela Tolarová předala pamětní medaili za podporu projektu Legie 100 br. Vilému Kepkovi st.

Poslední den italské expedice byl před odjezdem zpět do Čech věnován pietě za zemřelé československé legionáře u pietních míst ve městě Arco, které je součástí městské komunity Alto Garda a Ledro. Jelikož byla neděle, začala vzpomínková akce bohoslužbou v renesančním kolegiálním kostele Nanebevzetí Panny Marie. Poté vyšli zástupci městské samosprávy, veteránských spolků, bezpečnostních sborů a veřejnosti průvodem ke kamenné soše sv. Václava, kterou bylo město Arco obdarováno v roce 2018. Vyrobili ji studenti Střední průmyslové školy kamenické a sochařské v Hořicích u příležitosti 100. výročí vzniku Československa jako připomínku českých vojáků, kteří v okolí města bojovali během první světové války.

Po položení květin pokračoval pochod ulicí Československých legionářů (Via dei Legionari Cecoslovacchi) až k olivovému háji, kde se nachází památník popravených legionářů. Zde byli 22. září 1918 popraveni čtyři Čechoslováci zajatí den předtím v boji na Doss Alto. Pátý byl popravy ušetřen pro nízký věk. Popravenými byli: Antonín Ježek z Ústí nad Orlicí, Karel Nováček z Břežan u Strakonice, Jiří Schlegl ze Stanětic u Domažlic a Václav Svoboda z Kamenného Mostu u Kralup nad Vltavou.

U památníku popravených legionářů se uskutečnilo pietní shromáždění za účasti mnoha alpínů, české delegace ČsOL a MO ČR, starosty města Arco pana Alessandra Betty a zástupce generálního konzula České republiky v Miláně pana Michala Bucháčka. Všichni vystupující řečníci zmiňovali kromě odkazu československých legionářů ještě jednu skutečnost, která činí uctívání památky zemřelých vojáků aktuálním – ruskou válku na Ukrajině. Za české ministerstvo vystoupil pan Milan Bachan a br. Jiří Vlasák využil shromáždění k předání ocenění ČsOL za dlouholetou spolupráci vybraným alpínům. I zde zazněly tóny české Večerky v podání mladé trubačky a na závěr zapěl alpínský pěvecký sbor Coro Castel českou státní hymnu v italštině i češtině. Alpíni z Arca, kteří celou technickou stránku akce zajišťovali, pak českou delegaci a čestné hosty pozvali k pohoštění na svou chatu, která spolku slouží jako klubovna. Odtud se pak vděční čeští poutníci vydali plni dojmů na zpáteční cestu do Prahy. ■

Heydrichiáda na Valašskokloboucku

br. Miroslav Maňas

Dlouhých 80 let uplynulo od atentátu na Heydricha, ale taky od krvavé msty okupantů. Dne 24. října jsme si připomněli ony smutné chvíle, kdy navždy odešli příslušníci rodiny Josefa Valčíka. Smolinský hrdina našel smrt v kryptě kostela Cyrila a Metoděje v Resslerově ulici 18. června 1942 spolu se svými spolubojovníky a stal se tak jedním z nejznámějších příslušníků druhého odboje. Pár dní před jeho hrdinskou smrtí se v dalekých valašských vesnicích začalo zatýkat. Gestapo přijíždělo pro rodinné příslušníky Josefa Valčíka.

Ještě před atentátem, na jaře 1942, se Josef Valčík ukrýval ve svém rodném kraji (20. března – 4. dubna). Nejprve bydlel v dřevěném domku u rodičů. V rodné chalupě se schovával v komůrce za kuchyní. Protože však měl obavy z prozrazení, odchází do sousedního Mirošova. O Valčíkově pobytu na Valašsku věděl i valašskokloboucký kaplan František Borák. Právě u pátera Boráka hledal Valčík morální sílu před odjezdem do Prahy. Vlastenecký postoj p. Boráka dodával vzpruhu i těm, kteří do kostela pravidelně nechodili. V kronice obce Smolina stojí: „Toho kaplana, který také věděl o pobytu parašutisty Jos. Valčíka a byl do celé věci zasvěcen, prosil Josef Valčík parašutista o svatou zpověď a svatě přijímání, Valčík jako řádný křesťan plnil svoje povinnosti vzorně k vlasti a splnil je také k Bohu.“

František a Františka Sívkovi

V létě 1968 na téma setkání Josefa Valčíka hovořil s učitelem Milanem Hlavicou sám páter Borák, který mu vyprávěl, co zažil: „Valčík byl tehdy v situaci, z níž neviděl východiska. Nechtěl vydat v nebezpečí svou rodinu, ale přihlásit se na četnické stanici odmítl. Nezbývá mu prý nic jiného, než aby to sám se sebou skončil. Chtěl si vzít život. Řekl jsem mu, že by to byl projev osobní slabosti, ale také zrada na věci, kterou byl pověřen. Sklopil oči, zastyděl se. Odcházel klidnější. Před odchodem jsem mu dal jako talisman obrázek svatého Václava od Mikoláše Alše. Byl jsem velice rozrušen.“ Dne 4. dubna 1942 odjíždí Valčík z rodné Smoliny do Prahy, kde se za pomoci Marie Moravcové a Jana Zelenky-Hajského napojil na odbojovou skupinu Anthropoid.

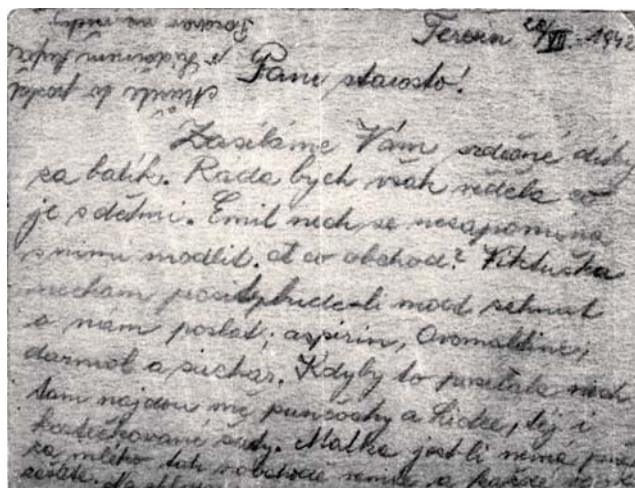
Po samém atentátu začalo běsnění okupantů po celém protektorátu. V zemi bylo vyhlášeno stanné právo, zatčeno a popraveno na 1600 obyvatel

a odplata ještě nekončila. Symbolem krutosti se stalo vyhlazení obce Lidice a posléze Ležáků, ale největším zájmem gestapa bylo dopadení samotných atentátníků a jejich pomocníků. Pomsta se týkala i rodin samotných hrdinů. Zpočátku Valčíkova stopa vedla do Hodonína, jak bylo uvedeno na vyhlášce. Ani jméno nebylo přesně známo, stálo tam Miroslav Valčík z Hodonína. Smolinským obyvatelům však byla tvář jejich rodáka známá. Největší ironií se stalo, že vyhlášku s fotkou musel ve Smolině vylepit Valčíkův otec, coby obecní sluha. I přes vysokou odměnu za dopadení si místní obyvatelé udrželi čest a nic nehlásili. Avšak pro Valčíkovu rodinu to znamenalo silnou psychickou zátěž a myšlenky na nejhrošší. Na tyto těžké sny opět vzpomenul páter Borák. „Valčíkova rodina, hlavně Josefovi mladší sourozenci, hledali v těch dnech radu o pomoc u mne. Snažil jsem se jim dodat naděje a útěchy. Situace byla den ze dne hroživější. Nedalo mi to a znovu jsem zašel do Smoliny. Právě jsem probíral s Valčíkovými celou situaci, když tu před domem zabrzdilo policejní auto. V poslední chvíli jsem stačil vyskočit z okna do dvorku. Tenkrát se gestapo omezilo pouze na několik otázek. Rodina zůstala ještě doma. Příštího dne byla neděle. Valčíkovi přišli do kostela, připravit se na smrt. Prosili mne, abych se postaral o jejich čtyři děti...“

Zatýkání rodinných příslušníků začalo v pondělí 15. června a v úterý 16. června. Gestapo odvezlo celkem 14 příbuzných a to tatínka Jana Valčíka a maminku Veroniku, roz. Bětíkovou, svobodné sourozence Antonína a Ludmilu, sestru Terezii Beňovou s manželem Janem bydlícími ve Smolině, sestru Marii Kolaříkovou s manželem Josefem z Křekova, sestru Františku Sívkovou s manželem Františkem ze Střelné, bratra Aloise Valčíka s manželkou Annou, roz. Změlíkovou bydlící v Lipině a bratra Emila Valčíka s manželkou Annou, roz. Ležákovou bytem v Brně.

Na momenty zatýkání vzpomínaly obecní kroniky i pamětníci. Dcera Marie Kolaříkové, Vlasta Tkadlecová vzpomínala na poslední chvíli s maminkou takto: „Byli jsme s maminkou na poli. Okopávala brambory. Hrála jsem si na kraji pole. Bratr, který měl osmnáct měsíců, ležel v plachtě zavěšené mezi stromy. Do Křekova mezitím přijelo gestapo a žádalo starostu, aby sehnal maminku. Když starosta zjistil, že je na poli, poslal pro ni jednoho čtrnáctiletého kluka. Chlapec mamince řekl, že ji ve vesnici čekají Němci a radil jí, ať uteče. Maminka prý plakala a odpověděla: „Jak můžu utéct, když tady mám dvě malé děti?“ Odvedla nás k otcově sestřenci Aloisii, která měla stavení poblíž pole a požádala ji, aby na nás dala pozor, než se vrátí. Šla do dědiny a už se, chuděra, nikdy nevrátila.“

Tatínek Josef byl gestapem zatčen v Brumově, kde pracoval na stavbě. O děti se starala babička, která se s manželem a vnučaty přestěhovala do domu popraveného syna a snachy. Živobytí bylo velmi náročné a děti velmi často vyhlížely maminku i tatínka. „Neměli jsme nic. Jen pár slepic, kozu, později prasátko. Pole, které měli rodiče pronajaté od farnosti, nám farář odmítl dál pronajímat. Babička chodila pracovat k sedlákům, za to dostávala nějaké živobytí. Lidé z vesnice nás litovali, ale zpočátku se báli pomáhat, aby

Dopis Veroniky Valčíkové z Terežína

neměli problémy. Z příbuzných se o nás nejvíce staral strýc Michal, tatínkův bratr. Choval se k nám jako k vlastním. A různě nás podporovali i další tatínkovi sourozenci. Strýc Franta byl našim poručíkem.“ V kronice obce Smolína je krátce zaznamenán osud dětí rodiny Beňových. „Nastalo zděšení mezi lidmi po naší obci, když se dozvěděli smutnou zprávu, přicházeli z pole a viděli malé dívky Beňovy, žalostně nářkající, okolo opuštěného domku, zůstaly 4 sirotky, tři chlapci a jedno děvčátko ve věku ode 2 do 12 let. O děti se už německé úřady nestaraly. Ujala se jich jejich další příbuzná Anna Šenkeříková č. 43 a opatrovala jich až do své nemoci, kdy musela odjet do nemocnice, děti se ujali sousedé Jos. Hrubčík č. 20 vzal si prostředního chlapce, Frant. Trchalík č. 3 vzal si Emila nejstaršího chlapce. Po válce byli chlapci umístěni v salesiánském ústavě v Pardubicích.“ Veronika Valčíková, maminka Josefa, poslala ještě několik dopisů z koncentračního tábora v Terežíně, kde byla rodina nejprve internována. „Pane starosto! Zasiláme Vám srdečné díky za balík. Ráda bych však věděla co je s dětmi. Emil nech se nezapomíná s námi modlit.“

Vlasta Tkadlecová a Vratislav Ebr vzpomínali na osudy manželů Sívkových. Při zatýkání paní Františky Sívkové ze Střelné nabídli Němci, že jí splní jedno poslední přání. Požádala je,

Vlasta Tkadlecová s babičkou Marií a bratrem Josefem

aby mohla naposledy okoupat jejího nejmladšího synka Staníka. Sama Františka Sívková byla v pozhnaném stavu, proto nebyla společně s ostatními převezena do koncentračního tábora Mauthausen, ale do Pankrácké věznice, kde se čekalo, až porodí. Františka se ve věznici narodil 20. října 1942 syn, který prozatím dostal pouze číslo. Jako hříčkou osudu o čtyři dny po synově narození byl tatínek František s rodinou popraven. Maminka mohla být ještě tři měsíce se synem, ale poté byla také převezena do Mauthausenu, kde byla 26. ledna 1943 popravena. Syn se dostal do adoptivní péče a dostal jméno Vratislav Ebr. Doma ve Střelné se třech sirotků ujali prozatím prarodiče. Jeden ze synů, Miroslav Sívek, vzpomíná: „Formálně jsme byli vedeni v dětském domově ve Valašských Kloboukách, ale asi tam neměli místo. Nikdo nehlídal, kde jsme spali, takže

Pietní vzpomínka na rodinu Kolaříkovu v Křečkově

**otec
Jan Valčík**

**matka
Veronika Valčíková**

**bratr
Emil Valčík**

**švagrová
Anna Valčíková**

**bratr
Alois Valčík**

**švagrová
Anna Valčíková**

**švagr
Josef Kolařík**

**sestra
Marie Kolaříková**

**bratr
Antonín Valčík**

**sestra
Ludmila Valčíková**

**švagr
Jan Beňo**

**sestra
Terezie Beňová**

jsme zůstali u prarodičů. Přesto to bylo dětství pod kontrolou, museli jsme se pravidelně hlásit a nesměli jsme se nikam stěhovat.“ Miroslava se ujal rodinný přítel a předsevzal si, že se o kluka postará, než se rodiče z nacistického žaláře navrátí. „Přišel za ním farář, aby prý dal peníze na válečné sirotky. Strýc mu řekl: „Peníze nejsou správná pomoc, raději jednoho sirotka sám vychovám.“

O smrti svých rodičů se 15 sirotků dovědělo až po skončení války. Rodiče Josefa Valčíka a sourozenci s partnery našli mučednickou smrt v koncentračním táboře Mauthausen 24. října 1942. Letos od těchto děsivých událostí uplynulo

dlouhých 80 let. Na Valašskokloboucku se však nezapomnělo. Památka popravených hrdinů žije dál. Pietní akty konané ku příležitosti Dne vzniku samostatného Československa byly spojeny se vzpomínkami na místní občany, kteří před 80 lety zaplatili cenu nejvyšší. Naše jednota ve Valašských Kloboukách se podílela spolu s obecními i farními úřady, spolky a spoluobčany na důstojných vzpomínkových akcích v místech, kde příbuzní Josefa Valčíka zanechali nesmazatelnou stopu. Silné emoce jistě prožívali pamětníci a pozůstalá rodina po Valčíkových sourozencích. Čest jejich památce! ■

Vzpomínka na popravené Krásetínské

br. Michal Mojžíš

Ačkoli u Českokrumlovka, jehož převážná část byla v období druhé světové války obydlena německým obyvatelstvem a dočasně připojena k německé Říši, nemusí čtenář na první pohled rozeznat blízké spojení s československými výsadky do protektorátu, atentátem na Heydricha a následnou nacistickou represí. Odlidštěná krutost, bezpráví a loupeživost německé okupace se nevyhnula ani tomuto malebnému regionu ve stínu hory Kleť. V poslední den stanného práva, 3. července 1942, kdy v Praze pod taktovkou apoštola národní zrady E. Moravce dvousettisícový dav manifestoval věrnost Německu, bylo na tábořském popravišti na základě rozhodnutí gestapáckého stanného soudu popraveno sedm Čechů z Krásetína a jeden z nedalekého Holubova.

Zápis v obecní kronice jakoby potvrzoval slavnou tezi H. Arendtové o banalitě nacistického zla: „*Tehdy v dubnu roku 1942 odjel 24letý Jan Novák, čeledín ze statku u Hanušů, na kole na Moravu, v bláhovém domnění, že tam kdesi na východě přejde frontu k válčícím Rusům. Nedocenil vzdálenost k frontě, obrovské prostory ruských plání a důslednost německých opatření vůči každému cizímu. Neznal německy, polsky ani rusky, takže nemohl skončit jinak, než skončil. Na Moravě byl Němci chycen a pak už by byl jistě přiznal vše, co by byli Němci chtěli. Přiznal i tu pušku ukrytou u Krásetína v kompostu, o které věděli i další krásetínští občané.*

Byl převezen na gestapo do Budějovic, kde byl přinucen vypovídat. Na základě jeho výpovědi bylo v době senoseče odvezeno na gestapo do Budějovic 15 krásetínských občanů. Sedm občanů se po dvoudenním výslechu vrátilo, ale těch zbývajících osm už Krásetín nikdy nevidělo. Odvezli je do Tábora, kde byli dne 3. července 1942 popraveni. Krátce po popravě dostalo několik zemědělců v Krásetíně a Holubově dekrety, kterými jim byly odebrány statky a chalupy a museli se ve stanoveném termínu vystěhovat. Na jejich místa přišli přesídlenci německého původu z rakousko-italského pohraničí.“

Krásetínští ani holubovští na zavražděné sousedy ani po 80 letech nezapomínají. Pietní akt v Táboře následuje vzpomínková slavnost v Krásetíně na návsi s účastí přesahující počet obyvatel malé vsíky. Po slavnostním projevu starosty Holubova Romana Kudláčka a položení věnců u pomníku obětí heydrichády se místní setkávají při poslechu jazzového orchestru a slavnostní den je ukončen taneční zábavou.

Vzpomínková slavnost v Krásetíně nebyla jedinou událostí spojenou se 80. výročím atentátu na Heydricha, na níž se Jednota ČsOL v Českém Krumlově podílela. Již v dubnu jsme s velkým úspěchem představili občanům města Velešína výstavu ČsOL „80 let výročí operace Anthropoid“ a 17. června jsme, tak jako každý rok, položením věnce k desce na jeho rodném domě v Kamenném Újezdě připomněli smrt hlavního spolupracovníka Gabčíka a Kubiše z řad sokolského odboje, Jana Zelenky-Hajského. ■

text ses. Kateřina Jandíková
foto br. Petr Maxim, br. Bohuslav Bubník

Vzpomínka na Annu Letenskou a další oběti mauthausenských poprav

V neděli 23. října jsme si v Nýřanech u Plzně připomněli 80. výročí poprav herečky Anny Letenské v koncentračním táboře Mauthausen. Akci uspořádala Jednota Československé obce legionářské v Plzni ve spolupráci s městem Nýřany.

Životní příběh statečné herečky začal v tomto malém městě nedaleko Plzně, kde se 29. srpna 1904 narodila známým kočovným hercům Oldřichu Svobodovi a Marii, rozené Paulové, během jejich angažmá v Postlově společnosti. Světlo světa spatřila Anna v hostinci U Zlatého orla na nýřanském náměstí, a to krátce poté, kdy Marie Svobodová odehrála roli Mařenky v divadelním představení Kříž u potoka. Během svého života ztvárnila Anna Letenská nespočet divadelních rolí na mnoha divadelních scénách tehdejšího Československa, včetně Vinohradského divadla v Praze. Působila také v Československém rozhlasu a s příchodem zvukového filmu se slibně rozvíjela její kariéra filmové herečky. Byla obsazována do mnoha filmových rolí, kde vynikala nejen svým komediálním talentem. Také v soukromém životě se herečce dařilo. Z prvního manželství s hereckým kolegou Ludvíkem G. Letenským se herečce narodilo její jediné dítě, syn Jiří. Druhé manželství uzavřela Anna Letenská s prokuristou společnosti *Hermann a Theinehmer* v Praze Vladislavem Čalounem. Do rodinného i profesního života Anny Letenské však zasáhla 2. světová válka. Po okupaci Československa a vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava v roce 1939 se

Vladislav Čaloun jako bývalý sokol aktivně zapojil do ilegální odbojové organizace Jindra. V rámci svého angažmá v domácím odboji se přátelil s manželi Lyčkovými, Františkou a Břetislavem, se kterými seznámil i svou manželku Annu.

Lékař MUDr. Lyčka nejdříve ošetřoval parašutistu Josefa Gabčíka z paraskupiny ANTHROPOID, který si při seskoku poranil nohu. Po útoku na zastupujícího říšského protektora ošetřoval také Jana Kubiše, kterému poranila oko střepina z bomby vržené na Heydrichův vůz. V reakci na likvidaci Reinharda Heydricha rozpoutal nacistický bezpečnostní aparát rozsáhlé represe vůči českému obyvatelstvu, zejména těm, kteří poskytli jakoukoli pomoc parašutistům či byli jejich příbuznými. V důsledku těchto událostí požádala Františka Lyčková svoji přítelkyni Annu Čalounovou (Letenskou) a jejího manžela o nocleh v jejich bytě. Ochotně jí vyhověli, avšak Lyčková byla druhý den při odjezdu z Prahy zatčena gestapem a po trýznivém výsledku prozradila místo, kde strávila poslední noc. Manželé Čalounovi byli následně zatčeni gestapem. Anna byla po výsledku sice propuštěna na svobodu, údajně z důvodu, aby dokončila svou roli ve filmu *Přijdu hned*, ale skutečným důvodem bylo pravděpodobně sledování osob, které s ní byly v kontaktu. Anna Letenská byla znovu zatčena gestapem 3. září 1942 a během výslechů vězněna ve věznici na Pankráci, odkud byla 5. září převezena do Malé pevnosti Terezín. Odtud byla odvezena ve skupině 262 odsouzených do koncentračního tábora Mauthausen, kam transport dorazil 23. října ve večerních hodinách. Dne 24. října 1942 v 11 hodin 56 minut byla Anna Letenská popravena střelou z pistole do zátylku. Film *Přijdu hned* měl v kině premiéru 25. prosince 1942.

Pietní vzpomínka na Annu Letenskou se 80 let od její smrti uskutečnila u její busty před Společenským a kulturním centrem Nýřany, kde osobnost Anny Letenské přiblížila starostka paní Pavla Caisová a zástupci plzeňské jednoty ČsOL. Na pietní vzpomínku poté navázala přednáška tajemníka jednoty br. Petra Tolara o historických souvislostech.

Pietní vzpomínka se konala přesně rok poté, kdy byla hereččina busta odhalena a vzniklo tak důstojné místo

k připomenutí této významné osobnosti. Umělecké dílo vzniklo z iniciativy Jednoty ČsOL v Plzni, jejím autorem je sochař Martin Roháček, podstavec zhotovil kameník Jan Šíma. Na bustě Anny Letenské jsou citována slova herece Jana Pivce, která o této herečce pronesl: „Život Anny Letenské byl zmařen za okupace... Jaký krásný, radostný a statečný člověk to byl.“ Tato slova jsou projevem přátelství a úcty, které Anně Letenské projevovala celá řada jejích hereckých kolegů a přátel.

Následujícího dne, 24. října 2022, jsme společně uctili památku také ostatních popravených hrdinů, rodinných

příslušníků a spolupracovníků československých parašutistů z výsadek ANTHROPOID, BIVOUAC, INTRANSITIVE, SILVER A, OUT DISTANCE a STEEL v koncentračním táboře Mauthausen. Pietní vzpomínka byla zahájena bohoslužbou v táborové kapli, kde zazněla společně zpívaná česká hymna, ale také jména všech popravených. Poté jsme položili květiny a rozsvítili svíce nejen u pomníku Obětem 2. světové války, ale i na dalších pietních místech spojených s hrdiny heydrichiády. Tichou vzpomínkou jsme věnovali všem popraveným v tzv. bunkru, popravčí místnosti, kam byli všichni postupně přivedeni pod záminkou lékařské prohlídky a následně zákeřně zavražděni střelou z pistole do zátylku. Společně s potomky popravených odbojářů jsme si připomněli životní příběhy jejich předků u pomníku na bývalé popelové haldě, tedy místě, kam byl vysypán popel všech zavražděných, a u české zdi, kterou čeští vězni za nelidských podmínek nejen stavěli, ale také u ní trpěli a umírali. Zed' proto nese další příznačný název „Zed' nářků“.

Bohužel, popravou 262 vlastenců krutá německá pomsta neskončila. Dne 26. ledna 1943 bylo v Mauthausenu popraveno dalších 31 účastníků odboje a 3. února 1944 byl jako poslední zavražděn František Pecháček. Jen v souvislosti s pomocí československým paraskupinám v období 1941–1942 bylo v koncentračním táboře Mauthausen popraveno 294 vlastenců, přičemž ušetřeny nebyly ani děti ve věku 14 až 17 let. Po zavražděných rodinách zůstalo 46 dětí ve věku od 2 do 16 let, které jejich rodiče již neviděli vyrůstat. Čest jejich památce. ■

Pieta za plzeňské odbojáře popravené před 80 lety v Mauthausenu

text a foto br. Petr Tolar

Hromadné popravy 294 českých vlastenců v koncentračním táboře Mauthausen byly smutným epilogem nejvýznamnější události domácího hnutí odporu v Němci okupované Evropě, tedy likvidace Reinharda Heydricha. Kromě příbuzných samotných aktérů, tedy agentů-parašutistů, se jednalo o desítky obětavých spolupracovníků nejen z Prahy, ale z celého tehdejšího Protektorátu Čechy a Morava. Byli mezi nimi také rodiny plzeňských odbojářů, které si v sobotu 22. října 2022 připomenuli členové Jednoty Československé obce legionářské v Plzni a hosté.

Plzeňští spolupracovníci československých agentů-parašutistů z výsadků ANTHROPOID, OUT DISTANCE, SILVER A a STEEL patřili do první skupiny 262 osob, odsouzených v září 1942 stanným soudem pražského gestapa k trestu smrti, která byla zavražděna 24. října 1942 ranou týlu během údajné lékařské prohlídky.

Na sobotu před smutným výročím uspořádala Jednota ČsOL v Plzni vzpomínkovou akci, která začala ve dvě hodiny odpoledne na adrese Pod Záhorskem č. p. 1. V tomto domě žili Pavla a Václav Královi s dcerou Helenou. Na konci roku 1941 sem přišli parašutisté Jan Kubiš a Josef Gabčík, Královi jim poskytli přístřeší a pomohli jim zařadit falešné doklady. Oba odbojáři se ke Královým vrátili ještě na jaře 1942. Rodina doplatila na to, že pomohla také Karlu Čurdovi, který je udal. Pamětní deska na domě, která osud Králových připomíná, je nejstarší upomínkou působení agentů-parašutistů v Plzni. Pravidelně se u ní konají vzpomínkové akce a tak zde také ona letošní započala. Kromě členů jednoty se pietního aktu u Králových zúčastnil druhý místostarosta Městského obvodu Plzeň 1 pan Jiří Uhlík, velitel Městské policie Plzeň pan Petr Vlk, za Magistrát města Plzně pan Jan Engler, členové oblastní organizace Českého svazu bojovníků za svobodu, členové Klubu výsadkových veteránů Plzeň a rodina Bukovských, která je majitelem domu a vzpomínkové aktivity podporuje. Pietní akt moderovala ses. Kateřina Jandíková, která celou akci připravovala, a s projevem vystoupil také pan místostarosta Uhlík. Po položení květin hlavní část skončila, ale

členové ČsOL se společně s několika dalšími účastníky vydali i na další pietní místa, která v Plzni připomínají popravené spolupracovníky parašutistů.

Jako první následovala zastávka na adrese Klatovská třída č. p. 78, kde pamětní deska upomíná na Aloisii Hrdličkovou, jejího syna Jiřího a manžele Karolínu a Františka Králových. V tomto domě se parašutisté ukryvali během příprav operace CANONBURY, tedy navádění britských bombardérů na plzeňské Škodovy závody v dubnu 1942.

Manželé Antonie a Jan Bejblovi bydleli v Čechově ulici č. p. 34. Byl to právě bývalý ruský legionář Bejbl, kdo skupině ANTHROPOID poskytl důležitý kontakt na Jana Růtu z Prahy, čímž se Kubiš s Gabčíkem dostali do konspirace sokolských odbojářů z pražského Žižkova. Parašutistovi Oldřichu Dvořákovi z výsadku STEEL zase pomohl s nalezením úkrytu v plzeňské vazební cele.

Poslední pietní zastavení proběhlo v Resslerově ulici, u domu č. p. 4. Původní dům již nestojí, byl stržen a na jeho místě byla v letošním roce dokončena stavba nové budovy, ale pamětní deska byla navrácena. Zde bydleli manželé Marie a Vojtěch Kučerovi s dcerou Věrou. Celá rodina byla zapojena do odboje, poskytli ubytování agentům-parašutistům a Věrka dokonce pomáhala se zapalování signálních ohňů při navádění letadel na plzeňskou zbrojovku. Díky osobní statečnosti všech členů rodiny Kučerových, nebyla prozrazena spolupráce Marie Žilanové, která pak mohla vydat cenná svědectví. ■

Slavnostní odhalení pamětních desek mělnických odbojářů

br. Bohuslav Bubník

i MVDr. Ctirad Mikeš a starosta Neratovic Roman Kroužecký a 1. místostarosta Mgr. Ladislav Židoň.

Druhá deska byla odhalena v ulici 17. listopadu, kde žila rodina Černických. Ferdinand Černický se narodil 23. února 1889 v Praze. Byl členem Sokola na Mělníce a okrskovým náčelníkem, knihář a majitel papírnictví. Marie Černická narozená 24. listopadu 1898 v Mělníku byla členkou Sokola na Mělníce. Syn Miloslav Černický narozen 31. srpna 1922 v Mělníku byl též členem Sokola na Mělníce.

Třetí deska nemohla být odhalena na domě, kde žila rodina Marečková, protože malé domky na Podolí byly zbourány. Pamětní deska byla odhalena přibližně na místech, kde se tento dům nacházel. Václav Mareček se narodil 11. listopadu 1894 v Chotětově-Skalsku. Byl místostarostou Sokola na Mělníce, pracoval na dráze a za první světové války byl československý legionář v Itálii. Marie Marečková se narodila 23. ledna 1897 v Dobrovici. Byla též členkou Sokola na Mělníce. Dcera Libuše Marečková se narodila 10. července 1925 v Děčíně a též byla členkou Sokola na Mělníce.

Všichni výše jmenovaní hrdinové byli zavražděni 24. října 1942 v Mauthausenu. Desky byly zhotoveny s finanční podporou Oblastního muzea a města Mělník. ■

Vpátek 21. října 2022 byly v Mělníku odhaleny tři pamětní desky osmi zavražděných spolupracovníků československých parašutistů Jana Kubiše a Josefa Gabčíka. Stejně jako parašutisté za své hrdinství zaplatili životem. Odhalením pamětních desek na domech, kde tito hrdinové žili, chce TJ Sokol na Mělníce, Jednota ČsOL v Mělníku a Oblastní muzeum Praha-východ, trvale připomínat hrdiny odboje.

První pamětní deska byla odhalena v dnešní Husově ulici 47, kde žila rodina Rebcova. Augustin Rebec se narodil 30. července 1905 v Sedlčanech. Byl náčelníkem Sokola na Mělníce a v polovině roku 1941 se zapojil do odboje. Božena Rebcová se narodila 13. července 1907 v Sedlčanech. Byla členkou Sokola na Mělníce. Desku společně odhalili Ing. Tomáš Martinec – starosta města Mělník, Ing. Vlastislav Janík – ředitel Oblastního muzea Praha-východ, John Peers, který přijel až z Velké Británie a Bohuslav Bubník – starosta TJ Sokol na Mělníce a předseda Jednoty ČsOL v Mělníku. Květiny k pamětním deskám položili

Vojáci 3. pluku během ústupu
od Domamoryč. (VÚA-VHA)

TARNOPOLSKÝ ÚSTUP

text br. Michal Rak

Ztráta a osudy mrtvých a neznámých vojáků

Tarnopolský ústup tvoří nedílnou druhou část slavné zborovské bitvy, ale vždy stojí v jejím stínu. Během něj utrpěla čs. brigáda opět velké ztráty, na které se v následujícím textu podíváme blíže. Navážeme tak na první část z předchozího vydání.

Jak bylo minule zmíněno, velké nejasnosti panují kolem ztrát brigády během ústupu. Pokusili jsme se je dohledat v dostupné literatuře a poté ověřit v legionářských poslužných spisech uložených ve Vojenském historickém archivu. Nebylo to nic jednoduchého, protože kompletní seznam ztrát se zatím nikde neobjevil, v řadě publikovaných se objevují silně zkomolená jména a v prvních letech po válce ještě panovalo plno nejasností ohledně neznámých. Například v *Československém legionáři* č. 25 z 27. června 1919 v krátkém článku „Jména některých bratří padlých u Zborova a Jezerné“ se objevují jména několika dobrovolců, kteří byli během ústupu zajati, ale v létě 1919 byli již doma a známi úřadům. Celkem se podařilo dohledat 32 padlých, 4 zemřelé po zranění a 48 neznámých. Z nich minimálně 12 bylo zajato a vrátilo se domů.

Nejlehčí ztráty utrpěl 1. pluk, který odepsal ze stavu 5 vojáků. Je to zřejmě dáno tím, že 1. pluk, který utrpěl největší ztráty při zborovském nástupu, byl šetřen a nebyl posílán na neohroženější místa fronty. Určitou zajímavostí je osud Františka Krátkého z 8. roty, který byl 19. července zabit v Tarnopolu pumou svrženou na město nepřátelským letounem. Nejtěžší ztráty utrpěl 2. pluk a to zejména 20. července u Volosůvky. Zde přišel o všech 23 padlých a většinu raněných. Nejvíce utrpěl III. prapor, jehož 12. rota přišla o 5 padlých, jednoho zemřelého a tři neznámé.

Mezi padlými byl i prap. Alexandr Běloglazov, ruský branec přidělený

k České družině již v září 1914, a nyní mladší důstojník 6. roty. Za svou odvahu během rozvědek v roce 1915 obdržel Kříže sv. Jiří 2., 3. a 4. stupně, v roce 1919 mu bylo uznáno právo nosit Řád sv. Vladimíra 4. stupně s mečí a stuhou. Byl druhým hodnostně nejvyšším padlým. Prvním byl velitel 3. pluku škpt. Alexejev. Ten padl s pěti dalšími muži u Domamoryč. Třetí pluk ztratil celkem 25 mužů, z toho 18 neznámých, téměř všechny právě v bojích u Domamoryč.

Tarnopolského ústupu se také účastnila řada „nováčků“. Brigáda totiž po konečném stažení ze zborovských zákopů obdržela posilu v podobě několika pochodových rot, které měly aspoň trochu zacelit mezery po padlých a raněných. Například střelci 2. roty 2. pluku Leopold Pelikán a Methoděj Novosad přijeli ke štábu brigády s pochodovou rotou 10. července, o šest dní později byli zařazeni k pluku a od 20. července jsou neznámí. Již zmíněný Novosad, bývalý desátník pěšího pluku č. 81 zajatý v srpnu 1915, přitom do čs. armády vstoupil teprve 10. června 1917.

Druhou skupinou „nováčků“ jsou dobrovolníci, kteří do čs. brigády vstoupili po zajetí během bojů u Zborova. Ti měli být sice posláni do týlu k přecvičení, řada z nich ale zřejmě zůstala s legionáři. Ať již z důvodů nadšení, nebo že zde potkali nějaké známé. Nemůžeme ale vyloučit ani to, že se v nastalých zmatcích prostě neměli jak do zázemí dostat. Zástupcem této skupiny je František Sysel. Byl zajat 2. července u Koňuch jako příslušník pěšího

Příslušníci 5. roty České družiny,
vlevo Alexandr Běloglazov. (VÚA-VHA)

Důstojníci a důstojníčtí čekatelé 11. a 12. roty 1. pluku před zborovskou bitvou. Uprostřed sedí škpt. Alexejev, před ním nejmladší dobrovolc Ukrajinec Pepík, vpravo od něj ppor. Voženílek, velitel 12. roty. (VÚA-VHA)

pluku č. 75. Po zajetí se přihlásil jako dobrovolc, byl zařazen k 1. rotě 3. pluku a následně se stal neznámým. V roce 1924 bylo provedeno po jeho osudu, a také osudech dalších neznámých, pátrání. Ten Sysel objasnil tehdejší škpt. Josef Pavlíček, během ústupu příslušník 4. roty téhož pluku, v roce 1924 velitel roty pěšího pluku 4: „*Tvrzení na lístku [v té době se dokonce teprve zjišťovalo, zda Sysel skutečně sloužil v legii, a to na popud rodičů – pozn. aut.] obsažené odpovídá pravdě. Zda a u které roty byl jmenovaný ve stavu, není mi známo. Dobrovolc Sysel Frant. byl v kritický den ustrojen dosud v rakouském stejnokroji a měl pouze ruskou čapku s trikolorou, ruskou pušku. Jmenovaný mě osobně znal, ježto asi 2 roky před válkou sloužil v jednom statku naší vesnice. V zmíněný den se ke mně přihlásil, když jsem jako spojka byl vyslán k některé rotě pluku. V té době byla na frontě pouze slabá přestřelka, takže nějaký omyl zaviněný rozčilením není možný. Po vyřízení rozkazu chtěl jsem s jmenovaným promluvit o domově, ale našel jsem pouze jeho mrtvolu. Pokud se pamatuji, nalézaly se v těch místech roty I. a III. praporu. Pravděpodobně patřil asi k některé z kádrových rot III. praporu, neboť jinak bych se byl u velitelství praporu o něm něco dověděl. Sloužil jsem u 4. pol. roty. Že jmenovaný nebyl dlouho u pluku, soudím z toho, že jsme po bitvě u Zborova asi za týden dostávali oblek, nebo aspoň jednotlivé součásti, a jmenovaný neměl jiného než ruskou čapku, kterou si mohl kdekoliv opatřit. Zajat byl, pokud se pamatuji, v poslední ruské ofenzivě Rusi u Koňuch. Více nevím. Dle mého názoru byl jmenovaný legionářem a mají tudíž jeho pozůstalí nárok na veškeré výhody, jež jsou těmto poskytovány zákonem.*“

Jeho slova potvrdil i tehdejší rtm. František Gregor od téhož pěšího pluku 4: „*K první polní rotě pl. č. 3 u vesnice Krásné den před ústupem přišlo několik dobrovolců v rakouské uniformě, kteří obdrželi pouze zbraň a náboje od roty. Tito přišli do zajetí v bitvě u Zborova a byli několik dní v Jezerné u etapního*

velitelství. Mezi těmito příšlymi dobrovolníky byl podle vyjádření kapitána Pavlíka i dobr. Sysel, který byl v boji u Domamoryč střelen do hlavy. Když byl dán rozkaz k ústupu, v domněni že jmenovaný spí, budil jsem jej a shledal jsem, že je střelen.

Strašné je, že u 1./3. p. roty zanešen vůbec není, jelikož na vedení seznamu tehdy nebylo času, neb i kanceláře byly od nás vzdáleny. V osudný den nalézal jsem se v sousedství dotyčného a jiného podobného případu u roty nebylo a dlouho se o něm u roty hovořilo.“

Na základě těchto svědectví bylo 2. října 1924 Františku Syslovi vystaveno legionářské osvědčení č. 48.567 na dobu služby od 2. do 8. července 1917! V dokumentech je pak ještě poznámka „pravděpodobně sloužil 2 až 3 dní“. Na uznané době služby je pak zřejmé, že již tehdy úředníci Kanceláře legii slučovali stará a nová data. Nástup do legii mu byl uznán 2. července, tedy dle gregoriánského kalendáře (19. června starého data), úmrtí ale 8. července, tedy dle v Rusku stále používaného juliánského kalendáře (21. července nového data, do kteréhož dne mu měli službu správně započítat; případně 19. června až 8. července starého data).

I na základě tohoto příkladu je zřejmé, že i s oficiálními dokumenty je bádání složité a existuje možnost, že podobných příkladů je více. Ti sloužící krátce, které tak říkajíc u roty nikdo „nezaznamenal“, mohli skutečně „vypadnou“ z evidence a navždy tak zmizet z historie.

Tato fakta také vrhají trochu jiný pohled na fenomén, který je spojován s tarnopolským ústupem. Psal o něm např. gen. Brusilov, když vyzdvihl výkon čs. brigády: „*Čechoslováci, věrolomně opuštěni u Tarnopole ruskou pěchotou, bili se tak, že by všichni měli před nimi padnout na kolena. Jedna brigáda zadržela několik divizí. Padl výkvět československé inteligence. Ranění prosili druhy, aby je zabili, jen aby nepadli do rukou Němců.*“ Zaznamenal ho však ve svém deníku i Josef Jiří Švec,

Trasu ústupu absolvovala většina čs. vojáků pěšky. (VÚA–VHA)

kteřý v době ústupu pobýval služebně v Kyjevě: „Přišly totiž smutné zprávy. Němci prý udělali proryv právě v těch místech, kde se nalézala naše část, a jeden den přišla poplašná zpráva, že se z celé naší brigády zachránilo pouze několik lidí. S bídou prý zachránil starý Hejduk náš prapor. Mnozí z dobrovolců prý sami s sebou končili; ubíjeli prý jeden druhého, jen aby nespadli do zajetí. Kozáci prý brali naše raněné hochy na koně a odváželi je. Zároveň pronikla zpráva, že Čechům se podařilo zastavití nápor Germánců. V ‚Kijevlaninu‘ se objevil článek pod záhlavím: ‚Tragedie Čechů; jenž líčil sytými barvami poslední okamžiky naší brigády. Toto všechno na mne tak působilo, že jsem neměl v K. stání a spolu s Husákem a Syrovým i prof. Maxou, když jsem ještě navštívil některé z hochů raněných, jako Vašátko, Zacha, Fišera, Vuchterle, jsme se pustili na front.“

Tyto zprávy se rychle šířily. Do Kyjeva se dostaly s několika dezertéry (škpt. Gajda odhadl počet dezertérů na 200, ale z větší části se zřejmě jednalo o vojáky ztracené v chaosu bojů a masách prchajících Rusů, z nichž část se postupně ke svým útvarům vrátila), kteří podleli bolševické propagandě a celkové situaci na frontě a opustili čs. brigádu. Z podobných prohlášení to vypadá, že šlo o masový jev, zjištěné skutečnosti tomu ale nenasvědčují. Pravděpodobně se tak jen stalo v případě 2. pluku a jednalo se spíše o ojedinělé případy, které však v myslích současníků zanechaly tak veliký dojem, že došlo k zevšeobecnění. Ostatně to potvrzuje i Švec: „V noci přijeli jsme do Voločisky, kde byl štáb brigády. Tam jeden z dobrovolníků nám zase řekl, že vše je připraveno k odchodu; proto Maxa se nedal zdržet a odejel. Teprve zde jsme se dověděli, že pověsti o brigádě byly přehnané, a že se pouze asi 300 dobrovolců 2. pluku postrádalo; někteří z raněných sami sebe ubili a někteří padli do zajetí.“ K boji 2. pluku u Volosůvky najdeme v knize Za svobodu: „Ač největší část raněných, jichž se počítalo na 160, byla ještě včas evakuována, zůstalo nicméně na bojišti 40 mrtvých bratří; někteří z těžce raněných vidouce, že německému zajetí neujdou, raději umírali výbuchy svých vlastních granátů, než aby se vydali cynickému nepříteli a jeho potupným soudům a popravám.“

Jmenovitě se však zatím podařilo dohledat a ověřit 84 dobrovolců –ztrát z ústupu. (viz tabulka str. 35)

OSUDY ZAJATCŮ

Zajímavou kapitolou tarnopolského ústupu jsou osudy zajatců. Zajetí vyvolávalo u čs. dobrovolců největší obavy. Jako vlastizrádcům jim po zajetí hrozil trest smrti (a proto také ty zprávy o samobíjení). Určitou komplikací při dohledávání údajů je již výše zmíněná problematika udávaných dat v dochovaných dokumentech. Zdá se, že u části je v záznamech uváděn již dle našeho data, kdežto u části dle starého ruského data (rozdíl 13 dnů). Protože se však tato stará data většinou pohybují mezi 7. až 12. červencem, tedy na dobu, kdy brigáda nebyla v bojovém nasazení, kdežto po přepočtení se jedná o 20. až 25. červenec, je zřejmě tato úvaha správná. Samozřejmě ale nemůžeme vyloučit ani ztrátu v období relativního klidu, či chybu v dokumentech. Studium pramenů se podařilo dohledat 48 nezvěstných z tarnopolského ústupu. Jeden je od 1. pluku, 29 od 2. pluku a 18 od 3. pluku.

Většina ze zajatých, co se po válce vrátila domů, poskytla o svých osudech více či méně podrobné výpovědi pro evidenci Kanceláře legií. Zpravidla ve spojitosti s žádostí o uznání délky legionářské služby. Velice zajímavé jsou osudy zajatých z 3. pluku. Těch bylo 8 (či 9, viz dále) a zdá se, že téměř všichni byli zajati říšskými Němci. U části dokonce Němci snad ani nerozpoznali národnost a ti byli jako ruští vojáci dr-

ženi v německých zajateckých táborech. Občas se objevuje i myšlenka, že identifikováni byli, ale v té době Němci projevovali určité „pochopení“ pro čs. boj za samostatnost, kdežto na Rakousko-Uhersko, i vzhledem k výkonům jeho armády na frontách, hleděli s určitým despektem, takže věc dále neřešili. Nicméně, i když byla řada z nich Rakušanům předána a odsouzena k trestu smrti, v rozporu se zažitou představou z nich nikdo popraven nebyl.

Asi nejpoutavější je osud členů rozvědky 7. roty 3. pluku z 25. července 1917. Co se tenkrát stalo, popsal po válce Jindřich Bratřovský: „Za bitvy u Velkých Hájů šel jsem společně s br. četařem Hrnčířkem a br. desátníkem Hákem a dalšími šesti bratry naší 7. roty 3. pluku na výzvědnou hlídku (razvědku), k prozkoumání postavení proti nám postupujících říšskoněmeckých formací. Přes opatrný náš postup dostali jsme ručnicový oheň a první byl těžce raněn br. četař Hrnčířek do břicha.

Jindřich Bratřovský na portrétu z 30. let. Na prsou má zprava Čs. válečný kříž se třemi lipovými ratolestmi, Kříž sv. Jiří IV. stupně, Revoluční medaili a Medaili vítězství. (sbírka ČsOL)

Vzápětí na to dostal těžkou ránu do nohy br. desátník Hák. Zmíněných šest bratří postupovalo za námi as 50 kroků a v důsledku střelby stáhli se zpět. Nebylo mi možno ponechat dva těžce raněné bratry osudu bez pomoci a proto za stálého ostřelování, plazením od táhl jsem bratry do částečného krytu v opuštěných okopech as 80–100 kroků od místa zranění. Sám jsem přitom dostal šrapnelovou střepinku do levého ramene. V krytu obvázal jsem nouzově oba bratry a an jsem viděl, že s určitostí padnou postupujícímu nepříteli do rukou, odstranil jsem z jejich uniformy a čapek veškeré odznaky československých dobrovolců. Sám učinil jsem totéž na svém stejnokroji a čapce. Mezitím již německé rojnice postupovaly k našemu stanovišti. V horečce vzhledem k svému bolestivému zranění a strašné situaci, neuvažoval jsem již nic jiného, než prodati draze život a střílel jsem bez přestání do řad postupujících až do chvíle, kdy ucítil jsem novou prudkou bolest v pravém rameni, kam vniknul bodák německého vojáka. Skoro současně pocítil jsem tupou ránu na hlavu (as pažbou). Co dále se dělo se mnou, nevím až do chvíle, kdy procítnul jsem v německém polním lazaretu v Jezerné.“

Jeho snaha slavila částečný úspěch. Čet. Jaroslav Hrnčířik je bohužel stále neznámý a pravděpodobně padl. Zraněný des. Václav Hák byl ale Němci zajat. Pět měsíců se léčil v Uhrách, poté dva měsíce pobýval v Košicích. Po vyléčení, přičemž po celou dobu nebylo odhaleno, že je Čech, byl poslán do zajateckého tábora v Šoproni a po šesti týdnech na práci do Sedmihradska. Zde se o Velikonocích 1918 poprvé pokusil o útěk. Byl ale dopaden a odeslán do vězení v pevnosti v Karlsburgu (dnes Alba Iulia v Rumunsku). Během následného převozu do zajateckého tábora v Šoproni se mu ale podařilo uprchnout. V květnu 1918 byl již v Kyjevě a vydal se po stopách čs. vojska. V Serdobsku

Václav Hák 11. července 1918 v Čeljabinsku, poté co se po úspěšném útěku ze zajetí hlásil zpět u svého 3. pluku. Byl přidělen do plukovní kanceláře a od ledna 1919 k poddůstojnické škole. Domů se vrátil s 9. transportem v hodnosti podporučíka. Pokračoval v armádě, působil v různých kancelářských funkcích až do dubna 1924, kdy byl jako kapitán ze zdravotních důvodů přeložen do výslužby. Zemřel již 1. května 1925. (VÚA-VHA)

narazil na 4. pluk, u svého 3. pluku se hlásil 11. července v Čeljabinsku. Byl přidělen do plukovní kanceláře a od ledna 1919 k poddůstojnické škole. Poté byl velitelem čety 5. roty, v srpnu se ale stal velitelem 3. evakuační roty a s 9. transportem se v hodnosti podporučíka v listopadu 1919 vrátil do vlasti. Doma pokračoval v armádní kariéře.

To Jindřich Bratřovský měl méně štěstí: „Z Jezerné byl jsem druhý den dopraven s mnoha jinými do města Zločova. Zajisté, že byl jsem zpočátku považován za vojáka ruského, leč již v Zoločově upoutal jsem na sebe pozornost rakouského nadlékaře (as dle vzhledu Žida), který mne hned počal zkoušeti otázkami. Výsledek nechal se předvídati, an jsem ruský znal poměrně málo. Se slovy: ‚Sie sind ein, vom rothweisen hunden‘ (sic! Česky: Jste jeden z červenobílých psů) odkvapil a vzápětí přišel s rakouským setníkem. Viděl jsem, že nemožno mi tvrditi něco jiného a tedy jsem bez zapírání přiznal, že jsem z české brigády. Na to okamžitě přeneseni do malé zamřížované místnosti a dvojí stráž u dveří a okna. Nemožno vylíčiti jejich běsnění a vylévání bezmezného vzteku na bezbranném, těžce raněném člověku.

Po 4 týdnech, kdy rány se poněkud zacelily, byl jsem odveden v poutech do jakéhosi zámku neb pevnosti ve Zložově, kde v podzemí, snad ve skále vytesaná kobka byla mým bydlištěm. Přikován řetězy na nohou i rukou ke kruhům ve stěně, pod sebou zbytky mého ruského pláště, strávil jsem v úplné temnotě v této samovazbě 8 týdnů. Strava jednou denně (snad v poledne, ač v temnotě kobky měl jsem stálou noc) byla mi dávana v úžasně nečisté nádobě, páchnoucí jako lidskými výkaly (což asi nebylo nařizeno, ale tím se na mne mstili maďarští domobranci, kteří konali strážní službu). Vždy za dva až tři dny přicházel nadporučík, auditor v průvodu dvou polních četníků k vyšetřování.

Odpocinek čs. vojáků ve stínu stromů při ústupu od Tarnopole. (VÚA-VHA)

Spal-li jsem právě, byl jsem vždy vzbuzen ranami asistujících četníků. Byli to vesměs Maďaři a výslech byl v řeči německé, kterou jsem dostatečně ovládal. Hlavním předmětem výslechu byly otázky: jaká organisace jest u české brigády, jména důstojníků Čechů a Slováků, jména Vám známých dobrovolníků, od kterých rakousko-uherských pluků jsou, znáte a viděl jste prof. Masaryka atd. Na mé negativní odpovědi býval jsem do krve zbit.

Přestal jsem věřit, že bych se z této hnusné podzemní díry dostal ještě kdy na světlo. Cítil jsem, že sil mi velmi ubývá. Konečně jsem již neměl síly zvednouti se k vykonání tělesných potřeb a přestal jsem přijímati jídlo. Nechtěli mne však nechat zemřít, a když viděli, že již mnoho neschází, přenesli mne z podzemí do vězeňské nemocnice. Zde jsem teprve zjistil, že strávil jsem v kobce 59 dnů. Stala se ze mne lidská kostra. Po čas pobytu dole nebyla mi vůbec dána možnost se umýt, česati, neřku-li převléknouti. Ve vlhku podzemí zetlelo na mne prádlo i oděv. Zdálo se mi tudíž přímo zázkakem, že po očištění, převléknutí a lepším stravování jsem se počal rychle zotavovati.“

Vyhráno ale neměl. Po dvou týdnech ho spoutaného odvedli na nádraží, kde na něj čekal speciální vůz se silnou eskortou, který ho odvezl do Lvova. Zde byl uvržen do kobky vojenského vězení, byl opět vystaven týrání ze strany dozorců a 2. prosince 1917 byl postaven před polní soud 2. armády. Rozsudek zněl trest smrti zastřelením pro zběhnutí a velezradu. Dalších šest a půl měsíce byl ale držen ve vazbě a k vykonání rozsudku nedošlo. V červnu 1918 byl dopraven do internačního tábora ve Wieselburgu v Dolních Rakousech, odkud byl pětkrát eskortován k divisiálnímu soudu do Vídně, kde byl opět vyslýchán. Dne 3. listopadu 1918 vypukla v táboře panika, vězni začali demolovat vybavení a stráž se

Petr Ryšavý ještě v uniformě rakousko-uherské armády. (sbírka ČSOL)

rozprchly. Jindřich Bratřovský se pěšky vydal domů, do Znojma dorazil 8. listopadu a o týden později se hlásil u čs. armády v Čáslavi.

Vilém Hnízdo se během bojů u Domamoryč oddělil od své 2. roty. Pravděpodobně se jí snažil dostihnout, protože později udal, že byl zadržen maďarskou hlídkou v Proskurově. Poté byl také odvezen do Wieselburgu, kde byl vyšetřován. Na svobodu se prý dostal 1. listopadu 1918.

To Václav Fridrich byl zajat těžce raněný, svou totožnost utajil a jako ruský zajatec byl držen v Uhrách, v červnu 1918 byl jako invalida poslán do Kyjeva. Po vzniku republiky se vydal domů, do Prahy se dostal již 4. listopadu 1918 a 15. ledna 1919 se hlásil u 1. roty I. praporu Čechoslováků z Ruska. U ní sloužil do 12. září 1919, kdy byl jako 70% invalida propuštěn do civilu. Zemřel 12. června 1926.

František Stehno (doma si změnil jméno na Stehlík) byl zajat 25. července a zbytek války strávil v německém zajateckém táboře ve Frankfurtě nad Odrou. Propuštěn byl 4. ledna 1919 a rovnou zamířil do Prahy, kde byl o čtyři dny později zařazen k 1. rotě I. praporu Čechoslováků z Ruska. Demobilizoval 7. července a stal se četníkem.

Jakub Studnař publikoval vzpomínky na své zajetí v roce 1938 v knize *Od Zborova k Bachmači*. Padl do zajetí 21. července v lese mezi Tarnopolem a Podvoločskou, když byl na přední stráž. Měli ho vystřídat Rusové, ti ale utekli, když se objevili první Němci, a on se musel skrýt v opuštěné chatě. Zde ho ale odzbrojil místní obyvatel a odvedl k Němcům. Ty dokázal přesvědčit, že je Rus a jako Ivan Slukič byl odeslán do Lvova. Zde se však nezdála jeho ruština a ani tvrzením, že je Srb, si nepomohl, protože jeden z přítomných Maďarů uměl srbsky. Byl proto vyfotografován a portrét byl poslán rakouským plukům. Do dvou týdnů byla jeho pravá identita známa. Následoval

Krátký odpočinek během tarnopolského ústupu. (VÚA-VHA)

polní soud ve Lvově a odsouzení k trestu smrti. Trest byl po odvolání změněn na 20 let těžkého žaláře. Poté byl odeslán do Terezína, kde byl se vznikem Československa propuštěn.

Václav Šigut byl 21. července zaspán po výbuchu granátu a takto zraněného ho našli Němci. Jako Rus Vladimir Novikov byl držen v zajateckém táboře v Saské Kamenici, ale po skončení války v listopadu 1918 byl odvezen do Ruska. Kvůli občanské válce se nedokázal spojit s čs. vojskem a tak si tam našel živobytí. V červnu 1919 se rozhodl vrátit západní cestou do vlasti, přičemž se musel skrývat před bolševiky a když dorazil do Polska, byl zde zavřen, trýzněn a nucen k práci. I Polákům nakonec uprchl a 26. listopadu 1919 konečně dorazil domů.

Zajímavé jsou také osudy dvou neznámých příslušníků 4. roty, tedy té, která vedla poslední protiútok u Domamoryč. Bohužel u obou chybí podrobnější informace, o zajetí tak můžeme spíše usuzovat. Z kontextu je téměř jisté u Viléma Romana Němečka. Doma v republice se objevil 17. prosince 1918, armádě se hlásil 22. února následujícího roku a byl přidělen I. praporu Čechoslováků z Ruska. S ním byl nasazen na Šumavě a podle všeho se stal aktivním účastníkem tzv. železnorudské vzpoury 21. července 1919. V prosinci 1919 byl totiž divisním soudem v Praze odsouzen ke ztrátě volebního práva a půlročnímu žaláři podmíněně. V květnu 1920 byl amnestován prezidentem Masarykem. Nadále měl ale problémy se zákonem. V roce 1924 dostal za přešůvek v Mukačevě jednodenní a o dva roky později v Sobranicích (sic! Pravděpodobně Sobrance na východním Slovensku) třídní vězení. V roce 1931 bylo rozhodnuto, že „ztrácí nárok na výhody vyhrazené legionářům“. Na podzim 1938 navíc ztratil své legionářské potvrzení (na dobu 10. listopadu 1916 až 4. srpna 1917), takže mu bylo vydáno nové.

Alois Fabián byl Němci zajat těžce zraněný, přišel přitom o zrak. Po osvobození ze zajetí byl ale velice aktivní v legionářském hnutí. (sbírka ČsOL)

Ještě méně toho víme o Vojtěchu Zahrádkovi. V osobních záznamech má uvedeno, že je nezvěstný od 20. července, nicméně se zde vyskytují také údaje, že 25. července obdržel 10denní, 10. srpna dvouměsíční do Taškentu a 28. října měsíční dovolenou. Pravděpodobně se vždy jedná o starý systém data. Je tedy možné, že se později k pluku vrátil. Pravděpodobně zraněný a dovolenou dostal z důvodu léčení. Nicméně legionářské potvrzení z roku 1928 je na období od 1. srpna 1915 do 4. srpna 1917. Domů se vrátil 2. srpna 1920 přes Ukrajinu, demobilizoval 9. prosince. Změna nastala v roce 1948, kdy mu délka služby byla započítána až do 2. srpna 1920, s tím, že od 15. ledna 1918 sloužil v Rudé armádě a „nepřestal býti příslušníkem čs. zahraničního vojska“, přičemž Rudá armáda je označena za spojeneckou. Pokud je lednový termín skutečně správný, svědčilo by to spíše o dezerci (byť nevíme, zda již od Tarnopole či

během podzimní reorganizace), než o německém zajetí, protože ruské zajatce začali Němci propouštět až po podepsání míru v Berstu Litevském v březnu 1918.

U 2. pluku měla „smůlu“ 2. rota. U Volosůvky měla sice „jen jednoho“ padlého, nezvěstných ale zůstalo sedm dobrovolců. Do zajetí z nich padli tři. Gabriel Poloni zůstal s přeraženou nohou na bojišti. Po zajetí byl převezen do vyšetřovací vazby ve Lvově a poté do Ostřihomi. Po převratu ho propustili a on pracoval jako úřední sluha župního úřadu v Rimavské Sobotě. Josef Vurm, který k rotě dorazil jako posila 16. července, utrpěl těžké zranění prsou a nohou a byl také zajat. Po válce uvedl, že byl odvezen do lvovské vojenské nemocnice a v únoru 1918 do Vídně, kde byl postaven před soud. Ten ho odsoudil k trestu smrti, vzhledem k posudku psychiatra mu byl ale změněn na 20 let těžkého žaláře. Hlavní roli

Ovšem ani během ústupu se nezapomínalo na dostatečné stravování...

... a péči o čistotu těla. (VÚA-VHA)

Vojáci 1. pluku u Starokonstantinova 9. nebo 10. srpna 1917. (VÚA–VHA)

však zřejmě hrál jeho věk, v době zajetí mu totiž nebylo ani 20 let, takže jako nepnoletý nemohl trest smrti dostat (obdobně byl před popravou zachráněn jeden z legionářů zajatých na Doss Altu). Po převratu byl Vurm propuštěn a vrátil se domů. Již 5. listopadu 1918 se hlásil u pěšího pluku 35 v Plzni a následně byl léčen v karlínské vojenské nemocnici. Zde ho uznali 50% invalidou. Přesto 10. prosince vstoupil do I. praporu Čechoslováků z Ruska. V srpnu 1919 obdržel roční dovolenou a v říjnu 1921 byl demobilizován.

Posledním z trojice byl Augustin Dobeš. Němci ho zajali s průstřelem plic, předali Rakušanům a ti ho drželi osm měsíců v uzavřeném oddělení Lvovské vojenské nemocnice. Prý se pokusil o útěk, byl ale chycen. Následně ho odvezli do Wieselburgu v Dolních Rakousích, kde byl vězněn do 4. listopadu 1918.¹ Dne 20. ledna 1919 se hlásil u I. praporu Čechoslováků z Ruska, následujícího roku sloužil u 5. oddělení vojenské policie Velké Prahy. Brzy poté ale armádu opustil a začal mít problémy se zákonem. Již v roce 1922 byl odsouzen na dva a půl roku těžkého žaláře zostřeného postem 1/4 ročně za lehké ublížení na těle, veřejné násilí a nedokonanou krádež. Tím také přišel o práva legionáře. Později se svůj status snažil získat zpět, ale nevíme, zda úspěšně. Zemřel 29. února 1932 v okresní nemocnici v Pardubicích.

Při stejné příležitosti byl zajat také Alois Nikolaj Fabián z 3. roty 2. pluku. V bitvě u Volosůvky byl těžce zraněn, jeden ze spolubojovníků mu zastavil krvácení, ale doživotně přišel o zrak. Spolubojovník mu slíbil, že ho odvede do bezpečí, ale vývoj boje to neumožnil a on zůstal na místě. Strhl aspoň čs. lentočku a zbavil se dokumentů. Záhy byl zajat Němci. Ti ho odvezli do nemocnice ve Lvově, byl zde držen jako Rus Nikolaj Michajlev. Zranění se však nelepšilo, dostavily se horečky, ve kterých blouznil a začal mluvit česky. Tím byl odhalen a vydán Rakušanům. Také on popisuje trýznění hladem a bití při výsleších. Teprve 8. dubna 1918 byl postaven ve Lvově před vojenský soud, který ho odsoudil k trestu smrti provazem. Následně byl ale prohlášen za choromyslného, čímž bylo provedení rozsudku odloženo, a poté vězněn v Budapešti, Vídni, Zábradovicích a Aradu. Zde se dočkal konce války a vrátil se domů. I přes svůj handicap byl aktivní v legionářském hnutí, od roku 1930 byl předsedou Jednoty ČsOL v Zašové. Zemřel 20. září 1936.

Zajímavé jsou také osudy těch, co utrpěli zranění, byli převezeni do různých nemocnic či posláni na léčení. Několik takových je i mezi nezvěstnými z tarnopolského ústupu. Nejvíce informací máme nyní o Václavu Mašlanovi z 11. roty 2. pluku. Byl zraněn pravděpodobně u Volosůvky, odeslán do týlu

a 29. července lékařskou komisí při lazaretu č. 7 poslán na měsíční zdravotní dovolenou. Léčení se ale zřejmě protáhlo, protože v prosinci byl vymazán ze seznamu pluku jako „dlíčí déle 2. měs. na léčení“. Čs. vojsko muselo Ukrajinu opustit v březnu 1918, do té doby se k němu Mašlan nevrátil. Jeho další osud naznačuje, že na léčení byl odeslán na jih, možná až k Azovskému moři. Stal se totiž členem Československého inženýrského pluku (tzv. Kornilovský prapor), který se od ledna 1918 účastnil bojů v Dobrovolnické armádě právě na jihu Ruska. Václav Mašlan padl 28. března 1918 u Filipovky v Kubáňské oblasti, pohřben byl ve vsi Kalužinskaja. V této době Dobrovolnická armáda obléhala město Jekatěrinodar a přišla zde o svého velitele gen. Kornilova, který byl zabit při dělostřeleckém přepadu.

Během ústupu byl také těžce raněn Ignác Havel (v záznamech ale uváděn také jako Hynek a Čeněk) od 4. roty 2. pluku. Byl považován za nezvěstného, pravděpodobně padlého a vyškrtnut ze stavu pluku. Byl však evakuován do zázemí do neznámé nemocnice (nejprve zřejmě do Kyjeva). V květnu 1918 je evidován zpět ve stavu čs. armády jako invalida ve Vladivostoku u Čs. národní rady. Přišel o pravé oko, ohluchl na pravé ucho, ústa mohl otvírat jen do úhlu 30° a měl omezenou pohyblivost sanice. Nepřekvapivě tak byl lékařskou komisí poslán domů s prvním transportem invalidů na lodi *Roma* dne 15. ledna 1919. Do nemocnice byl z bojiště také evakuován například Stanislav Holý od 11. roty 2. pluku, což je o něm poslední zpráva. Podobných případů bude ale během tarnopolského ústupu, ale i ze zborovské bitvy, mnohem více, ty však stále čekají na odhalení.

A nebo se dobrovolci rozhodli zůstat v Rusku a domů o sobě již nikdy nedali žádnou zprávu. To je možná případ Josefa Slavíka od 11. roty 2. pluku. V záznamech je veden jako nezvěstný od 7. (20.) července 1917 od Tarnopole, pravděpodobně tedy od bojů u Volosůvky. V roce 1928 však Kancelář legií obdržela od doplňovacího velitelství z Jihlavy dotazník, který sloužil k dohledávání a upřesňování informací o legionářích, kde je poznámka: „Do vlasti se dosud nevrátil. Bydlí v *Sinpalatinsku, Novoselská ul. 6 (Sibiř), kdež měl přijati státní příslušnost.*“ Žadné další informace ale jeho složka neobsahuje. Také těchto případů, může být mezi nezvěstnými více.

Určitou tečkou za ústupem byl článek „Naše brigáda“, který 1. srpna 1917 otisk *Čechoslovák*: „Ve válečném zmatku dostala

Zácpa utvořená na křižovatce cest čs. jednotkami během ústupu od Tarnopole, snímek byl pořízen pravděpodobně 6. srpna na trase z Podvolčiska do vesnice Kupel. (VÚA–VHA)

¹ Je zajímavé, že ačkoliv byli ve Wieselburgu drženi nejméně tři ze zajatých, nikdo z nich nevzpomíná, že by potkal jiného čs. dobrovolce se stejným osudem.

ZJIŠTĚNÉ ZTRÁTY ČS. BRIGÁDY V TARNOPOLSKÉM ÚSTUPU

Jméno	Hodnost rota	Datum a místo narození	Datum a místo ztráty
PADLÍ			
1. čs. stř. pluk			
Krátký František	stř., 8. rota	21. 4. 1893 Vraný	19. 7. Tarnopol
Studnička Josef	stř., 9. rota	1891	21. 7. Hluboček
Toman Antonín	stř., 3. rota	10. 6. 1887 Dolní Staňkov	20. 7. Ostašovce
2. čs. stř. pluk			
Adamov Josef	stř., 4. rota	18. 9. 1895 Velké Kunčice	20. 7. Volosůvka
Běloglazov Alexandr	prap., 6. rota	1. 7. 1898 Zemetčanskoje	20. 7. Volosůvka
Beneš Jaroslav	stř., 9. rota	16. 4. 1897 Křelov	20. 7. Volosůvka
Douda Václav	stř., 3. rota	3. 2. 1892 Bráník	20. 7. Volosůvka
Kovář František	stř., 11. rota	29. 3. 1886 Lhotka u Lipníka	20. 7. Volosůvka
Lukeš Jan Alexej	stř., 10. rota	20. 12. 1895 Litohlavy	20. 7. Volosůvka
Matoušek Antonín	stř., 3. rota	11. 5. 1887 Kobylínky	20. 7. Volosůvka
Moudrý Rudolf	stř., 4. rota	20. 10. 1896 Vršovice	20. 7. Volosůvka
Němčík František	stř., 12. rota	15. 5. 1896 Salaš u Bohuslavic	20. 7. Volosůvka
Nový Josef	důst. ček., 10. rota	21. 5. 1892 Kyšice	20. 7. Volosůvka
Pataluch Jan	stř., 12. rota	15. 11. 1893 Sadová	20. 7. Volosůvka
Pech Antonín	stř., 12. rota	14. 8. 1894 Hrabová	20. 7. Volosůvka
Pišta Roman	stř., 12. rota	15. 11. 1894 Sendražice	20. 7. Volosůvka
Platoš Josef	stř., 12. rota	3. 1. 1896 Morávka	20. 7. Volosůvka
Pumr Adolf	svob., 2. rota	10. 10. 1893 Krňavice	20. 7. Volosůvka
Rajtr František	stř., 4. rota	31. 10. 1890 Řehnice	20. 7. Volosůvka
Ryšavý Petr	des., 9. rota	2. 6. 1888 Křešín	20. 7. Volosůvka
Rozenhofer František Vasil	stř., 12. rota	18. 10. 1895 Jeníkov	20. 7. Volosůvka
Řádek František	stř., 11. rota	11. 4. 1890 Štěpánov	20. 7. Volosůvka
Veľeba František	svob., kul. odd.	26. 10. 1891 Brno	20. 7. Volosůvka
Vojvodík Jan	stř., 4. rota	6. 6. 1893 Malé Karlovice	20. 7. Volosůvka
Votoupal Josef Václav	des., 11. rota	15. 4. 1891 Jindřichov	20. 7. Volosůvka
Zuska Bedřich	stř., 9. rota	16. 7. 1891 Ledvice	20. 7. Volosůvka
3. čs. stř. pluk			
Alexejev Ivan	škpt., velitel	Pavlovsk	21. 7. Domamoryč
Sysel František	stř., 1. rota	26. 12. 1893 Bratřice	21. 7. Domamoryč
Turner Heřman	stř., 1. rota	27. 6. 1894 Nusle	21. 7. Domamoryč
Uher Ludvík	stř., 5. rota	23. 4. 1896 Hřebčín	21. 7. Domamoryč
Václaviček Karel	stř., 1. rota	9. 10. 1894 Žirovnice	21. 7. Domamoryč
Váhalík Bohumil	des., 5. rota	5. 1. 1896 Brno	21. 7. Domamoryč
ZEMŘELÍ NA ZRANĚNÍ			
1. čs. stř. pluk			
Pouzar Jan	stř., kul. odd.	23. 6. 1896 Hůry	31. 7. Žemerinka
2. čs. stř. pluk			
Kohoutek Jaromír	des., bom. odd.	6. 11. 1895 Pardubičky	27. 7. Berdičevo
Otahal Vilém	čet., 12. rota	22. 6. 1895 Luka	20. 7. Volosůvka (něm. obvaziště)
3. čs. stř. pluk			
Helisek Jan	stř., 2. rota	13. 2. 1896 Radějov	29. 7. Jelízavetgrad
NEZVĚSTNÍ			
1. čs. stř. pluk			
Mertl Štěpán	stř., nest. rota	11. 12. 1883 Krajné	12./25. 7.
2. čs. stř. pluk			
Bojko Konstantin	stř., zakop. rota	18. 9. 1894 Pergilsko, Halič	8./21. 7.

Doběš Augustin	stř., 2. rota	14. 2. 1893 Brno	20. 7. Volosůvka (zajat)
Fabián Alois Nikolaj	stř., 2. rota	20. 6. 1879 Zubří	20. 7. Volosůvka (zajat)
Fiala František Nikolaj	stř., telef.	16. 1. 1897 Bubenec	8./21. 7.
Havel Ignác	stř., 4. rota	4. 7. 1886 Degenau	7./20. 7.
Hlavenka Jan	stř., zakop. rota	12. 2. 1891 Lanžhot	12./25. 7.
Holý Stanislav	stř., 11. rota	23. 5. 1889 Přílepy	20. 7. Volosůvka
Chylík Jan	stř., 11. rota	1887 Dřevěný Mlýn	7./20. 7.
Koňářik Ladislav	svob., 12. rota	31. 5. 1898 Nový Hrozenkov	8./21. 7.
Kosnar Jan Nikolaj	stř., zakop. rota	21. 6. 1893 Rokycany	8./21. 7.
Krzák Josef	stř., 12. rota	1. 12. 1894 Jedlany	8./21. 7.
Křišťál Josef	stř., 11. rota	26. 4. 1888 Bubovice	na ústupu
Mašlan Václav	stř., 11. rota	7. 4. 1896 Kostelec	20. 7. (padl 1918)
Novosad Methoděj	stř., 2. rota	5. 7. 1884 Opatov	7./20. 7.
Pelikán Leopold	stř., 2. rota	30. 10. 1895 Zbraslav	20. 7. Volosůvka
Poloni Gabriel	stř., 2. rota	27. 8. 1891 Horní Opatovce	20. 7. Volosůvka (zajat)
Procházka Karel	stř., 1. rota	24. 9. 1896 Rosička	7./20. 7.
Říčanek Karel	stř., 3. rota	4. 2. 1890 Kukleny	9./22. 7.
Slavík Josef	stř., 11. rota	13. 5. 1891 Horní Němčice	7./20. 7.
Stružka Josef	stř., 4. rota	2. 7. 1894 Vršovice	7./20. 7.
Šafařík František	stř., 3. rota	22. 11. 1888	9./22. 7.
Tomek Josef	stř., 12. rota	1894 Král. Městec	na ústupu
Trnka Antonín	stř., 1. rota	7. 5. 1894 Poděbrady	10./23. 7.
Vintr František	stř., 3. rota	1889 Praha 7	na ústupu
Voláček František	stř., 3. rota	9. 9. 1893 Dejvice	22. 7.
Voldřich František	stř., 2. rota	20. 2. 1890 Stachy	20. 7. Volosůvka
Vurm Josef	stř., 2. rota	18. 11. 1897 Seč	20. 7. Volosůvka (zajat)
Žilka Rudolf	stř., 7. rota	15. 4. 1886 Král. Hradec	8./21. 7.
Žuška Alois	stř., 2. rota	28. 7. 1887 Charvátý	7./20. 7.

3. čs. stř. pluk

Bratřovský Jindřich	svob., 7. rota	2. 7. 1887 Přibyslav	25. 7. Velké Háje (zajat)
Fridrich Václav	stř., 8. rota	3. 10. 1893 Velenka	9./22. 7. Domamoryč (zajat)
Hák Václav	des., 7. rota	13. 3. 1883 Senomaty	25. 7. Velké Háje (zajat)
Heřman Václav	stř., zákop. odd.	10. 9. 1897 Žižkov	9./22. 7. Domamoryč
Hnízdo Vilém	stř., 2. rota	23. 2. 1887 Smržovka	8./21. 7. Domamoryč (zajat)
Hrnčířik Jaroslav	čet., 7. rota	2. 6. 1890 Vizovice	25. 7. Velké Háje
Hřebíček Josef	stř., 2. rota	18. 3. 1897 Jedovnice	8./21. 7. Domamoryč
Krčma Josef	stř., zákop. odd.	10. 3. 1898 Rovno	9./22. 7.
Němeček Vilém	stř., 4. rota	10. 1. 1892 Huštěnovice	7./20. 7. (zajat)
Pek Václav	stř., 4. rota	14. 10. 1893 Statenice	7./20. 7.
Petrbok Václav	stř., 8. rota	6. 12. 1898 Velká Buková	9./22. 7. Domamoryč
Stehno (Stehlík) František	stř., 6. rota	17. 9. 1885 Chrudim	25. 7. Domanovice (zajat)
Studnař Jakub	stř., 2. rota	21. 11. 1892 Zelená Hora	8./21. 7. Domamoryč (zajat)
Šafařík Jan	des., 4. rota	2. 3. 1894 Jestřabice	7./20. 7.
Šigut Albín	stř., 8. rota	30. 11. 1891 Frýdek	9./22. 7. Domamoryč (zajat)
Šlimar Stanislav	stř., 5. rota	4. 11. 1897 Velešovice	8./21. 7.
Vaněček Vojtěch	stř., 1. rota	15. 3. 1894 Staré Sedlo	9./22. 7.
Zahrádka Vojtěch	stř., 4. rota	14. 9. 1895 Mělník	7./20. 7. Domamoryč (zajat/zběhl?)

se také do krajního nebezpečí naše brigáda. Prvé zprávy svíraly nám srdce. Mluvily o úplné zkáze. Naštěstí ukázaly se pověstmi ulekaných lidí. Nový velitel brigády, plukovník Mamontov, telegrafuje 26. července předsedovi Č. S. N. R. prof. Masarykovi: Oznamuji, že brigáda v plném pořádku pod mým velením vede úporné boje a vzbuzuje všeobecnou pochvalu náčelníků. Zatím někteří slaboši, duchem i rozumem, rozšiřují v týlu poplašné

zprávy. Po vyšetření viníky postavím před soud. Prosím co ne-jenergičtěji zakročít vaší mocí, oznamovat uprchlíky, hanobící hrdinské československé vojsko a vracet je do brigády. My vykonáme svoji povinnost vůči Čechům až do konce. Velitel brigády, československý plukovník Mamontov.“ Legionáři tak skutečně učinili, a ač stojí tarnopolský ústup zcela ve stínu bitvy u Zborova, mohou být na svou účast právem hrdí. ■

Oslavy vzniku republiky ve Vodňanech

text br. Jiří Müller
foto Daniel Dolejší a Libor Zezula

U příležitosti vzniku Československé republiky členové Jednoty ČsOL v Českých Budějovicích ve spolupráci s Knihovnou Gelasta Vodňanského a KVH České Budějovice z. s., za podpory Československé obce legionářské a Města Vodňany připravili celodenní program v centru Vodňan s názvem Legionáři ve Vodňanech a oslavy vzniku Československé republiky.

Blížící se termín oslav vzniku republiky předznamenal již v pondělí odpoledne příjezd Legiovlaku, který se na vodňanskou železniční stanici přesunul za deště s několikahodinovým zpožděním. Bez ohledu na komplikace začala posádka ihned připravovat soupravu, aby následujícího dne mohla přivítat návštěvníky. V úterý od otevření čelil Legiovlak velkému náporu návštěvníků především z řad žáků a studentů základních a středních škol. Objednaným i neohlášeným školním výpravám spolu s návštěvníky z řad veřejnosti souprava odolala, přestože do konce dne vagóny Legiovlaku prošlo více jak sedm set návštěvníků. Zájem o expozici nepolevoval ani v následujících dnech a přispívalo k tomu i slunečné počasí. Ve čtvrtek odpoledne začali do Vodňan přijíždět první členové Klubů vojenské historie z celé republiky a někteří nevynechali ani návštěvu místního nádraží. Ve slavnostní den 28. října 2022 otevřel Legiovlak svá vrata návštěvníkům již krátce před devátou hodinou ranní.

Kromě muzea na kolejích byly od 10 hodin připraveny tři stanoviště v různých částech centra města. Jednalo se o místa, která byla zpřístupněna veřejnosti zcela poprvé. V prostoru městského parkánu mezi hradbami a ve stínu hradebních věží vyrostly tábory, které měly návštěvníky seznámit s výstrojí, výzbrojí a historií československých legií ve Francii, britské a americké armády v průběhu první světové války. Poměrně rozbahněný terén dodával prostoru na autentičnosti. Zde zřízená britská polní kuchyně zajišťovala formou britského menu stravování jak účastníkům akce, tak posádce Legiovlaku.

Druhým stanovištěm byla budova bývalého okresního soudu, která donedávna sloužila jako základní umělecká škola. V interiéru na pohled nenápadné budovy se zachovaly bez větších zásahů vězeňské cely z dob Rakousko-Uherska. Představu života v takovém žaláři dodnes zprostředkovávají části původního vybavení. Kamna, rám na lavor, cedulky nade dveřmi, které informovaly o kapacitě

a provozních podmínkách, ale také vnitroblok, místo, kde se mohli vězni projít na čerstvém vzduchu. Zde byla připravena ukázka výstroje a služebních postupů rakousko-uherského polního četnictva a návštěvníci si tak mohli na vlastní kůži vyzkoušet, jak se mohli cítit v té době arestování občané.

Třetí stanoviště, nedaleko budovy městské knihovny, se nacházelo ve sklepích. Program zajišťovali zaměstnanci knihovny pod vedením Mgr. Kateřiny Mašlové ve spolupráci se studenty oboru Volnočasový pracovník a Historie. Jejich úkolem, který byl zároveň součástí jejich studijní náplně, bylo připravit edukační program společně s nastudováním historie na dané téma. Sklepní prostory proměnili na interiér pevností v okolí francouzského města Verdun, kde v roce 1916 probíhala jedna z nejkrvavějších bitev první světové války. Zde se návštěvníci seznámili s historií

města Verdun a průběhem bojů o toto strategické město. Zvuková kulisa v interiéru navozovala atmosféru z doby bojů a součástí programu byly scény hrané průvodci v dobových stejnokrojích. Tyto scény vycházely ze vzpomínek konkrétních aktérů bitvy a zároveň do nich interaktivně zasahovali účastníci prohlídky, kteří se tak na vlastní kůži mohli přesunout 106 let nazpět. Do podzemí měly vstup jen početně omezené skupiny návštěvníků v určitých časových intervalech, proto se pro velký zájem bohužel na všechny zájemce nedostalo. Knihovna v rámci oslav uspořádala soutěž o tematické ceny. Účastníci získávali na jednotlivých stanovištích razítka a každý plný hrací lístek byl zařazen do slosování, k němuž došlo 8. listopadu. Legiovlak a stanoviště tak v pátek 28. října navštívilo více jak 1000 návštěvníků. ■

Pietní akt za Karla Janouška

text br. Petr Tolar
foto ses. Marcela Tolarová

Ve čtvrtek 3. listopadu dopoledne se na šáreckém hřbitově U Matěje v pražských Dejvicích uskutečnil pietní akt věnovaný osobnosti armádního generála in memoriam Karla Janouška, KCB. Vzpomínku na účastníka prvního i druhého československého odboje zorganizovala Československá obec legionářská ve spolupráci s Odborem pro dohled nad vojenským letectvím Ministerstva obrany České republiky a Posádkovým velitelstvím Praha.

Mezi hosty piety nechyběla praneteř Karla Janouška, paní Mahulena Křenková. Osobně se z pracovních důvodů nemohla dostavit předsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, paní Markéta Pekarová Adamová, proto její projev přednesl její tiskový mluvčí pan Martin

Churavý. Dalšími hosty byli náměstek ministryně obrany pro řízení Sekce průmyslové spolupráce Ministerstva obrany ČR pan Tomáš Konečný, velitel 24. základny dopravního letectva Armády ČR brig. gen. Jaroslav Falta, ředitel Odboru dohledu nad vojenským letectvím plk. gšt. Lubomír Sitta a za Československou obec legionářskou vedoucí projektu Péče ČsOL o válečné veterány br. Viktor Šinkovec. Posádkové velitelství Praha zajistilo čestnou stráž ke hrobu generála Janouška, kterou doplnil praporečník ČsOL a trojčlenná sokolská stráž praporu TJ Sokol Praha-Hanspaulka. Velkým zpestřením byla také účast žáků devátého ročníku z blízké Základní školy Hanspaulka, které přivedla paní učitelka Barbora Tocháčková.

Pieta začala kladením květinových darů na hrob Karla Janouška, jediného Čechoslováka, který dosáhl povýšení do hodnosti leteckého maršála (Air Marschal) britského Královského letectva. Po zdravici předsedkyně sněmovny vystoupil historik ČsOL br. Michal Rak, který osobnost Karla Janouška přiblížil více z pohledu jeho legionářské minulosti. Kariéra velitele československých letců na půdě Spojeného království během druhé světové války, stejně jako krutý osud vězně komunistického režimu po roce 1948 je tím, jak je Karel Janoušek známý veřejnosti. Neměli bychom však zapomínat také na jeho bojové nasazení během první světové války, kdy se po zajetí na východní frontě přihlásil do srbské dobrovolnické divize a absolvoval tažení v rumunské Dobrudži. Po návratu do

Ruska se stal důstojníkem československé legie a prošel mnohými boji proti bolševikům na Transsibiřské magistralé. To nastartovalo jeho úspěšnou kariéru důstojníka, ve které se rozhodl pokračovat po návratu do vlasti. Pietní setkání na malebném šáreckém hřbitově bylo zakončeno

tóny vojenské Večerky a již neformální rozmluvou mezi hosty. Poděkování patří nejen všem hlavním hostům, kteří se přišli poklonit památce významného československého vojáka, ale také přítomným deváťákům, kteří vzorně reprezentovali svou školu. ■

Setkání v Hroznatíně

text ses. Eva Armeanová
foto ses. Šárka Pokorná

Tradiční setkání se konalo v sobotu 26. listopadu 2022 od 11.30 hod. v Hroznatíně. Toto setkání k uctění památky bývalého velitele 1. československého armádního sboru v SSSR, prezidenta ČSSR v letech 1968–1975 a také legionáře, který bojoval u Zborova, zorganizovala Společnost Ludvíka Svobody spolu s krajem Vysočina, obcí Hroznatín, historickou skupinou 1. armádního sboru v SSSR, 22. vrtulníkovou základnou Sedlec, Československou obcí legionářskou, Klubem přímých potomků zahraničního odboje, Klubem českých turistů Vysočina-Trnava a dalších spolků a organizací.

Před zahájením slavnostního aktu nastoupili vlajkonosi a čestné stráž, následoval přelet

vrtulníků, zazněla slovenská a česká hymna a jednotlivé delegace položily věnce a květiny. S pozdravnými projevy vystoupili pravuk Miroslav Klusák, major Stanislav Balík a starostka Uherského Brodu Miroslava Poláková. Na závěr pietního aktu zazněla Večerka k uctění památky všech vojáků, kteří bojovali ve druhé světové válce. Následovalo přátelské setkání ve výstavním prostoru rodného domu. Poklonit se památce armádního generála Ludvíka Svobody přijela také delegace kladenských legionářů. ■

Den válečných veteránů v Moravské Třebové

JEDNOTA ČSOL V MORAVSKÉ TŘEBOVÉ

Dne 11. listopadu 2022 jsme si v Moravské Třebové připomněli Den válečných veteránů, a to hned dvakrát. Nejprve se vybraní žáci přesunuli k pomníku obětem první světové války na Rybním náměstí v Moravské Třebové, který se stal opět místem setkání zástupců Vojenské střední školy a Vyšší odborné školy Ministerstva obrany, představitelů města Moravská Třebová a místních škol. Cílem bylo, stejně jako v předchozích letech,

připomenout význam Dne válečných veteránů, výročí ukončení první světové války a uctít památku účastníků obou světových válek i dalších vojenských konfliktů.

V úvodu pietního aktu zazněla státní hymna ČR a proslovy starosty města Moravská Třebová Ing. Pavla Charváta a válečného

veterána a člena ČsOL a SVV ČR plk. v. v. Ing. Alfonse Tomáška. Poté zástupci města a vojenské střední školy za zvuku smutečního pochodu položili k památníku věnce. K uctění památky všech účastníků a obětí vojenských konfliktů od legionářů v první světové válce až po novodobé válečné veterány na závěr

pietního aktu zazněl signál Večerka. Poté prostor před památníkem rozzářily rudé květy vlčích máků, které vlastnoručně vyrobily děti místních mateřských škol. Ty nejen evokovaly báseň kanadského chirurga Johna McCrae Na flanderských polích, ale především symbolizovaly zájem o tento svátek napříč všemi věkovými kategoriemi.

Po skončení pietního aktu se zástupci vedení města a náčelník štábu školy vydali k hrobu plukovnice Jarmily Halbrštátové, kde položením kytic utctili památku této účastnice druhé světové války a čestné občanky města.

V 11.00 hod. stejného dne začal slavnostní nástup i v areálu školy. Na nástup se jako čestní hosté přesunuli i představitelé města a plk. v. v. Ing. Alfons Tomášek. Nástup začal přehlídkou nastoupených jednotek a položením věnců u památníku školy. Následně byla jako již tradičně zapálena svíce. Vrchní praporčík školy vyhlásil rozkaz ministryně obrany vydaný k tomuto významnému dni. Velitel ocenil resortním vyznamenáním vojáky z povolání. Vybrané žáky ocenil pochvalným listem za reprezentaci školy na Dnech NATO a také ocenil nejlepší účastníky dvoutýdenního výcviku ve Vyškově a na Libavě. Po proslovu velitele školy zazněla na závěr státní hymna. ■

Vzpomínka na obránce hranic z roku 1938 v Lužických horách

text br. Jaroslav Beneš
foto br. Tomáš Rytíř

JEDNOTA ČsOL V MLADÉ BOLESLAVI

Vsobotu 1. října jsme v Horní Světlé v Lužických horách opět vzpomněli na obránce hranic z roku 1938, příslušníky finanční stráže a Stráže obrany státu.

V mlhavém podzimním dopoledni jsme společně po 10. hodině, stejnokrojovaní členové naší jednoty spolu s dalšími účastníky vzpomínkové akce, vystoupali až na nejvyšší vrchol Lužických hor. Počasí nám oproti loňskému roku příliš nepříjalo. Při výstupu i na vrcholu Luže se přátelsky a živě diskutovalo, a to i s početnými skupinami turistů z české i německé strany hor. I přes nepřízeň počasí byl dopolední výstup kladně hodnocen všemi účastníky.

Samotný vzpomínkový ceremoniál začal za silného deště ve 14 hodin u pomníku hraničářů na hraničním přechodu Dolní Světlá – Waltersdorf. Na tomto místě proběhl v září roku 1938 boj o československý celní úřad mezi Stráží obrany státu a sudetoněmeckým Freikorsem. Důstojnou kulisu celé vzpomínky tvořili opět nejen dobové oděni příslušníci finanční stráže, armády, četnictva a policie, ale také příslušníci Čestné jednotky Policie České republiky z Liberce. Je chvályhodné, že současná policie nezapomíná na své vlastní tradice, neboť četníci a policisté bojovali v roce 1938 bok po boku s finančníky v jednotkách Stráže obrany státu.

Jsmo velmi rádi, že na vzpomínkové akci můžeme každý rok přivítat i rodinné příslušníky bývalých strážců našich hranic. Je nám velkým potěšením, že se zde společně s nimi můžeme každý rok setkat a zavzpomínat.

Vzpomínky se zúčastnil i senátor Jiří Vosecký, náměstek hejtmána Libereckého kraje Ing. Jan Sviták, starostka obce Mařenice paní Dagmar Novotná a starosta obce Kropáč pan František Chadima. Hlavní projev pronesl na setkání historik a velmi milý host PhDr. Jindřich Marek, který také za svoji došavadní práci obdržel od naší jednoty pamětní list. Dále na setkání promluvil PhDr. Miroslav Hudec, statutární náměstek hejtmána Libereckého kraje pan Ing. Jan Sviták a místopředseda Československé obce legionářské br. Tomáš Pilvousek.

Na závěr a za stále nepolevujícího silného deště proběhl i křest nové knihy z pera člena naší jednoty Jaroslava Beneše s názvem „Finanční stráž ve fotografiích“.

Po skončení pietního aktu jsme se odebrali i k nedaleko stojícímu pomníčku připomínajícímu odsun českých Němců po druhé světové válce, kde jsme položili kytky. I odsun je totiž součástí naší historie. Historie, ze které bychom si pro budoucnost měli vzít poučení. Všem, kteří přišli na letošní již devatenácté vzpomínkové setkání, bychom rádi poděkovali. A těšíme se na kulaté již 20. setkání zase za rok. ■

Ostravský hold válečným veteránům

JEDNOTA ČsOL OSTRAVA 1

text br. Martin Lokaj
foto Moravskoslezský kraj

Všechny, kdo nasazovali a nasazují své životy za naši svobodu, demokracii a bezpečnost si Ostravané připomenuli v Den válečných veteránů slavnostním setkáním v moravsko-ostravském Parku Československých letců. Oproti předchozím letům jej Krajské vojenské velitelství (KVV) Ostrava uspořádalo u nového a po architektonické stránce neotřelého Památníku válečným veteránům, jenž byl odhalen teprve v červenci tohoto roku. Pro všechny to také bylo poprvé, co se tento významný den připomínal ve stínu války, kterou na východě Evropy rozpoutala Ruská federace.

Před shromážděné účastníky zahraničních operací Armády České republiky z našeho regionu, zástupce samosprávy, spolků a ostravskou veřejnost vystoupil se slovy vděku náměstek hejtmana Moravskoslezského kraje Jakub Unucka a primátor města Ostravy Tomáš Macura. Ten ve svém projevu vzdal úctu také ukrajinským vojákům,

kteří v současnosti statečně brání svou zemi a vyjádřil přesvědčení, že putinský režim, stejně jako všechny diktatury před ním, dříve nebo později padne. O historii Dne válečných veteránů následně promluvil předseda Jednoty ČsOL Ostrava 1 br. Martin Lokaj.

Závěrečné slovo přirozeně patřilo pořadateli setkání, řediteli KVV Ostrava plk. gšt. Jaroslavu Medkovi, který využil slavnostní příležitosti k předání resortních vyznamenání svým podřízeným, příslušníkům KVV a Pěší roty Aktivních záloh „pplk. Josefa Otiska“, a to v podobě medailí a stužek – za službu v ozbrojených silách – a za výjimečné výsledky při výstavbě, řízení a plnění úkolů Aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky. Ocenění si ale odnesl také historicky první velitel ostravských „ázetek“ a někdejší tajemník Jednoty ČsOL Ostrava 1 br. mjr. v. v. Marian Macurek. Pamětní medaili „100 let ČsOL“ mu předal předseda jednoty br. Lokaj jako dík za dlouholeté zásluhy o rozvoj legionářského hnutí na Ostravsku. ■

Hold generálmajoru Josefu Řehulkovi

JEDNOTA ČsOL OSTRAVA 1

text br. Martin Lokaj, předseda jednoty
foto Radim Štefan; archiv autora

Nepodvolil se nacistům, ani komunistům, překonal válečné útrapy i kruté věznění, ani v nejtěžších chvílích se nezpronevěřil ideálům masarykovské humanity a demokracie, které spolu s odkazem II. národního odboje po celý život hájil a předával dalším generacím. Nyní má genmjr. Josef Řehulka (1915–2002) trvalou a důstojnou připomínku v podobě pamětní desky, která mu byla 15. října odhalena na budově mateřské školy v jeho rodném Smolkově.

Stalo se tak péčí Jednoty ČsOL Ostrava 1, pozůstalých a obce Háj ve Slezsku, jehož je Smolkov dnes místní částí. Myšlenka na vytvoření pamětní desky se zrodila v hlavě Jany Řehulkové, manželky generálova synovce, a to během výstavy, kterou strýci v dubnu letošního roku uspořádala v hájecké Dohnákové vile. Realizace se ihned chopil předseda Jednoty ČsOL Ostrava 1 br. Martin Lokaj. Pro ostravské legionáře totiž šlo o věc cti – genmjr. Řehulka byl prvním a navždy je také čestným předsedou Jednoty Ostrava 1.

Pro důstojné umístění desky bylo po delším hledání vybráno zazděné okno smolkovské mateřské školy, někdejší školy obecné, kterou Řehulka v mládí navštěvoval. Shodou okolností jde o místo, jež je na dohled od kolumbária hřbitova, kde spočívají generálovy zpopelněné ostatky. Právě zde

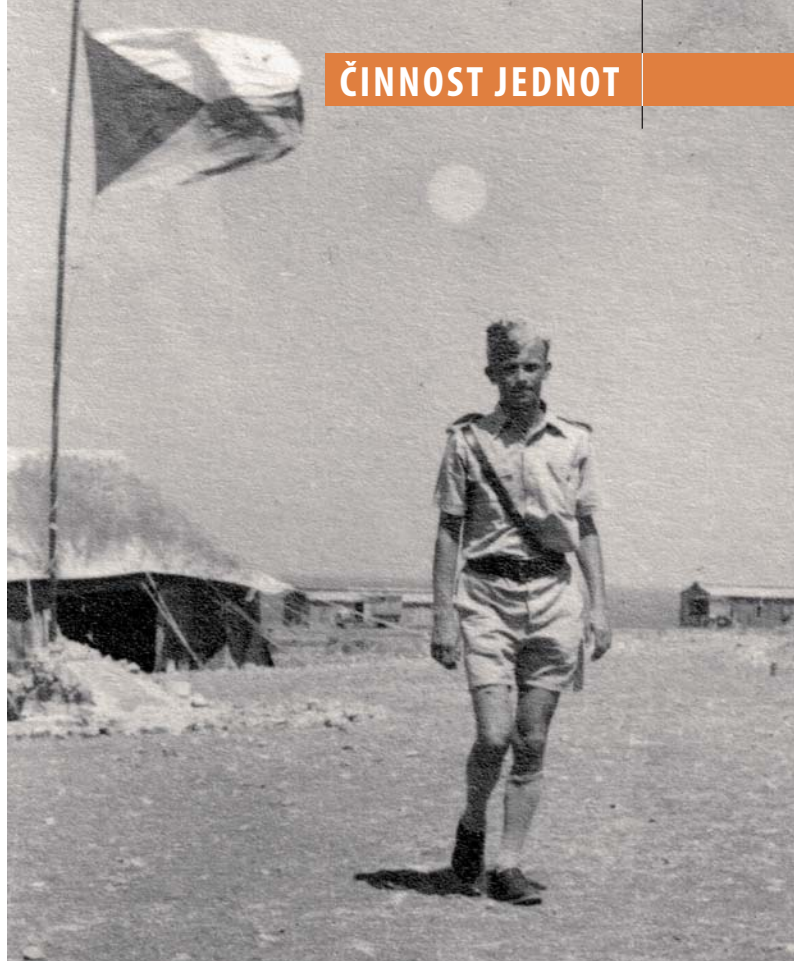

bylo 15. října 2022 zahájeno tichou vzpomínkou za účasti početného obecenstva setkání, při němž došlo k odhalení pamětní desky. K slavnostní atmosféře přispěla přítomnost více jak dvou desítek uniformovaných účastníků – členů ČsOL v historických stejnokrojích symbolizujících jednotlivé etapy Řehulkovy válečné anabáze, sokolek a sokolů, k nimž sám od mládí patřil, vojáků a dobrovolných hasičů.

J. Řehulka s manželkou ppor. Annou Řehulkovou, roz. Hřiňovou

J. Řehulka na Blízkém východě

O životě a zásluhách generála Řehulky ke shromážděným promluvil předseda Jednoty ČsOL Ostrava 1 br. Martin Lokaj, s milými vzpomínkami na generála vystoupila za rodinu paní Jana Řehulková a poděkování na závěr vyjádřil také pan Karel Palovský, starosta Háje ve Slezsku, jehož je Josef Řehulka od roku 1995 čestným občanem. Jmenování poté společně pamětní desku, nesoucí generálův reliéfní portrét, za potlesku účastníků odhalili. K Řehulkově poctě se přitom sklonily prapory Jednoty ČsOL Ostrava 1 a Čs. jednotky v SSSR, v jejichž řadách Řehulka prošel ohněm bojů na východní frontě.

Z BEZRUČOVA KRAJE DO ODBOJE

Josef Řehulka přišel na svět 16. října 1915 jako syn železničního zřízence.

Jednou z jeho prvních vzpomínek na rodný kraj byl průjezd prezidenta T. G. Masaryka nedalekou Hrabyní v roce 1924. „Jako devítiletý kluk jsem vítal prezidenta básničkou,“ vzpomínal o sedm dekad později. „Masaryk mě zvedl ze země, políbil na čelo, pohládl a řekl: ‚Synku, ty budeš tak velký jako já, ale musíš cvičit!‘“

Prezidentova slova si Řehulka vzal za svá. Po maturitě oblékl uniformu a v roce 1938 byl slavnostně vyřazen z Vojenské akademie v Hranicích coby poručík pěchoty. Následně sloužil jak velitel čety u Pěšího pluku 37 v Levoči. Zde prožil také pohnuté dny zániku Československa. „Do mého bytu vpadlo šest slovenských gardistů vyzbrojených sekýrami, a s výkřiky Čech a Žid do mecha a mech do Dunaja se na mě vrhli. Utekl jsem“, přiznal po letech. „Zachránil jsem se v budově

Čerstvě vyřazený poručík pěchoty J. Řehulka roku 1938

Červeného kříže, odkud jsem přivolal naše vojáky. Pak nás Slováci odzbrojili a mě odvedli na protektorátní hranici.“ S okupací se však Řehulka nesmířil. Aktivně se zapojil do činnosti Obrany národa na Ostravsku, kde předával zpravodajské informace polskému konzulátu. V létě 1939 pak opustil ilegálně protektorát a krátce na to vstoupil v polských Malých Bronovicích u Krakova do čs. vojenské skupiny pod vedením pplk. Ludvíka Svobody.

NA FRONTÁCH DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

Po porážce Polska byl 17. září 1939 zadržen rudoarmějci. Na rozdíl od polských důstojníků, kteří skončili ve stalinských masových hrobech, jej spolu s dalšími Čechoslováky čekaly naštěstí jen výslechy a přesun dále na východ až

do Suzdalu za Moskvou. Zde Řehulka setrval do května 1941, kdy s posledním čs. vojenským transportem odcestoval na Blízký východ. V letech 1941–1943 se jako příslušník Klapáلكova Čs. pěšího praporu 11 – Východního zúčastnil bojů v Sýrii a obrany přístavu Tobruk, kde utrpěl při jednom z mnoha leteckých náletů zranění. Další cenné zkušenosti získal u polských a britských formací, které v saharských píscích sváděly zápas s německým Afrikakorsem.

V roce 1943 se již jako kapitán (s krycím jménem Řeka) vrátil v čele skupiny důstojníků do SSSR, a to s cílem posílit velitelský kádr zde působící čs. jednotky. Postupně sloužil u 2. čs. paradesantní brigády, 1. čs. samostatné brigády a 1. čs. sboru. Prošel různými velitelskými a štábními funkcemi – vele rotě, praporu a nakonec se stal přednostou 4. oddělení štábu

Škpt. J. Řehulka podávající hlášení prezidentu E. Benešovi v Popradu v dubnu 1945

(organizačního a osobního) sboru, se kterým prodělal těžký a krvavý postup přes Dukelský průsmyk na Slovensko. „Tam padli i moji kamarádi, kteří se po pěti letech odloučení tak těšili na setkání se svými nejdražšími ve vlasti,“ vzpomínal později s neskrývaným pohnutím. Tím však pro něj válka neskonzčila. Jeho posledním válečným působištěm se stala škola pro záložní důstojníky v Popradu, jež měla pomoci k vytvoření čtvrté brigády sboru ze slovenských branců. K jejímu frontovému nasazení už ale díky porážce Německa nedošlo.

VĚZEŇ KOMUNISTŮ

Po válce Josef Řehulka setrval v armádě a postupně sloužil v Olomouci, Bruntále a nakonec v Praze při Hlavním štábu čs. branné moci. V letech 1945–1947 absolvoval Vysokou školu válečnou a dosáhl hodnosti majora generálního štábu. Změna režimu v roce 1948 jej zastihla jako důstojníka 2. oddělení (zpravodajského) Hlavního štábu. Po nástupu komunistů k moci však následovalo přeložení na méně významnou pozici a posléze postavení mimo službu. V listopadu 1949 si pak pro něj přijeli estébáci do rodné obce.

Bez soudu byl vězněn na samotce v Mladé Boleslavi a poté v táboře nucených prací na Mírově, kde byl podroben zvláštní sadistických dozorců. Ti uvězněné důstojníky, které režim považoval za hrozbu, psychicky i fyzicky týrali. Vězňům upírali také lékařskou péči. „Ty k***o, zubní kartáček, ručník, mýdlo a plav dolů, já z tebe tu nemoc vyženu!“ vyslechl si hrdina protinacistického odboje od velitele tábora Kohlíčka, když ho schvátila na Mírově nemoc. Namísto v nemocnici se ocitl v podzemní kobce. „Malým okénkem pronikalo do temnice světlo. Byla to zpřísněná izolace? Pak přišli ještě pplk. Ševčík a pplk. Kostrhún. Celu nám Kohlíček uzamkl těžkým zámekem a zapečetil tak, aby ani bachaři neměli k nám těžce nemocným přístup.“

Řehulka byl propuštěn až v červenci 1951. Návrat do normálního života však pro něj nebyl možný. Jako režimu nepohodlná osoba mohl pracovat pouze v dělnických profesích. Postupně se tak živil jako skladník, vrátný, nákupčí a nakonec jako zásobovač v pražském Průmstavu. Přišel rovněž o šanci na rodinné štěstí. Kvůli věznění, při němž neměl kontakt s domovem, se mu totiž rozpadlo manželství, které za války uzavřel s rodačkou z podkarpatskoruského Rachova a příslušnicí 1. čs. armádního sboru Annou Hriňovou.

Pplk. J. Řehulka coby průvodce Památníku Ostravské operace v 80. letech

STRÁŽCEM HISTORICKÉ PAMĚTI

V roce 1965 byl Josef Řehulka částečně rehabilitován, navrácena mu byla rovněž hodnost a válečná vyznamenání. Jeho snahu o nápravu všech křivd a potrestání vězňů však zhatil srpen 1968. Jistého zadostiučinění se tak dočkal až po pádu komunistického režimu. Dnem 30. září 1993 byl prezidentem Václavem Havlem jmenován generálmajorem ve výslužbě a o dvě léta později se stal čestným občanem Hájce ve Slezsku.

V 90. letech se obětavě podílel na obnově ČsOL na Ostravsku, kam se po odchodu do důchodu vrátil. Roku 2000 se stal prvním předsedou a krátce před svou smrtí čestným předsedou jednoty Ostrava 1. Až do pokročilého věku působil coby průvodce Památníku Ostravské operace (dnes Národního památníku II. světové války) v Hrabyni. O svých válečných i vězeňských zkušenostech se zápalem přednášel vojákům, školní mládeži i široké veřejnosti. Zároveň se aktivně zapojoval do realizace pietních aktů a vzpomínkových setkání, jejichž prostřednictvím usiloval o očistění a zachování památky svých někdejších spolubojovníků. Ochotně rovněž poskytoval rozhovory novinářům, díky čemuž se podařilo alespoň v útržcích zachovat jeho poutavé vzpomínky. Výjimečný a čínorodý život Josefa Řehulky dospěl ke konci 8. února 2002. Jak však svědčí odhalení pamětní desky, nebyl ani po 20 letech zapomenut, a to jak rodinou, tak svými legionářskými následovníky. ■

Na klopách rudly vlčí máky

JEDNOTA ČsOL V TEPLICÍCH

Vzpomínková akce u příležitosti Dne válečných veteránů se konala v pátek 11. listopadu od 11.00 u pamětní desky legionářům z Teplicka umístěné na Vojenské lázeňské léčebně v teplickém Šanově. Ve spolupráci Jednoty ČsOL v Teplicích, SLA Teplice, z. s., OV ČSBS Teplice a Židovské obce Teplice se uskutečnila vzpomínka na válečné veterány, oběti všech válek.

Na začátku vzpomínkové akce zazněla státní hymna ČR. Program pokračoval položením věnců a květin, rozkazem MO ČR ke Dni válečných veteránů. Dále byl připomenut význam Dne válečných veteránů, ve kterém zazněla i tato myšlenka: *„Nezapomínejme na oběti a hrůzy válek 20. století, které jsou také pro dnešní generaci velkou výstrahou, abychom neopakovali chyby minulosti. Válečné události však nebyly pouhými historickými milníky, ale byly naplněny konkrétními lidskými osudy. Hrdinství, vztah k vlasti a ochota obětovat se pro dobro ostatních by také v dnešní době měly rezonovat v našich úvahách a konkrétních činech.“*

Vzpomínkovou akci podpořila účast zástupců statutárního města Teplice, primátora Bc. Jiřího Štábla, náměstka primátora a senátora Bc. Hynka Hanzy, zástupců měst a obcí regionu, organizací regionu, ale i účastí žáků ZŠ Prosetice – Plynárenská, kteří účastníky obdarovali vlastnoručně vyrobenými červenými máky.

Vzpomínková akce pokračovala v Teplicích Lipové ulici, kde před Židovskou obcí, k již instalované informační tabuli a lavičce J. R. Alexandera, navigátora RAF a teplického rodáka, byly nově instalovány dvě informační tabule o veteránech druhé světové války. Jedna o příslušníku východní jednotky Bedřichu Seligerovi a druhá o Kurtu Tausigovi, letci RAF – pocházejícími také z Teplic. Vzpomínky na válečné veterány, za účasti syna Vladimíra Seligera, oživil ve svém vystoupení předseda Židovské obce Teplice br. Michael Lichtenstein. Primátor města Teplice ocenil význam nových informací o hrdinech minulosti, a to nejen pro mladou generaci. ■

Hold válečným veteránům v Děčíně

JEDNOTA ČsOL V DĚČÍNĚ

Braný oddíl mládeže v Děčíně a zástupci Aktivní zálohy Armády ČR ve spolupráci s Československou obcí legionářskou v Děčíně pořádal v pátek 11. listopadu 2022 pietní akt u příležitosti Dne válečných veteránů. Vzpomínkové setkání se konalo u pamětní desky Emila Türkla v Hudečkově ulici v Děčíně.

Úvodní slovo přednesl předseda děčínské jednoty Československé obce legionářské br. Milan Rosenkranc. Po položení věnců a zapálení svíček byla uctěna památka válečných veteránů minutou ticha. ■

Memoriál Mikuláše Končického již posedmé

JEDNOTA ČsOL OLOMOUC 1

Již sedmým rokem pořádá Jednota ČsOL Ostrava 1 memoriál k počtě svému čestnému předsedovi genpor. Mikuláši Končickému (1925–2015), účastníku čs. zahraničního odboje v letech druhé světové války, jednomu z osvoboditelů města Ostravy v dubnu 1945 a v neposlední řadě patronu 73. tankového praporu „Hanáckého“ AČR. Oproti předchozím ročníkům letos v memoriálu nesoutěžila ostravská, ale bohumínská mládež. Místem konání se totiž 25. října stala ZŠ a MŠ Čs. armády, jež se nachází na stejnojmenné ulici v Bohumině.

V klání, sestávajícím z celé řady branných a vědomostních disciplín, změřily své síly navzdory deštivému počasí na dvě stovky žáků a žaček druhého stupně. Závodištěm jim byl celý pozemek a také část vnitřních prostor školy, kde na ně čekalo celkem dvanáct soutěžních stanovišť. Mezi těmi nechyběla

střelba ze vzduchovek, airsoftových zbraní, seznámení se s historickými i moderními střelnými zbraněmi, laserová střelnice, první pomoc, protichemická ochrana, hod granátem, plazení, vědomostní test, člunkový běh a překážkové dráhy.

Cílem memoriálu bylo jako v předchozích letech žactvo zábavnou formou seznámit s principy brannosti, manipulace se střelnými zbraněmi, pomůckami protichemické ochrany a základy první pomoci. Mládež se zároveň seznámila s vybranými tématy z historie čs. domácího a zahraničního odboje v letech druhé světové války a se životem a mravním příkladem genpor. Mikuláše Končického. O tom, že akce splnila svůj účel, svědčilo nadšení, s jakým soutěžící plnili všechny úkoly.

Tři nejlepší týmy čekala v listopadu ještě tradiční turistická část memoriálu, při které se vydaly na Lysou Horu, kterou genpor. Končický do pokročilého věku se železnou pravidelností zdolával. Na vrcholku žáci a žačky symbolicky vynesli vlajku Jednoty ČsOL Ostrava 1 a následně byli odměněni poháry, které vysoutěžili v branně-vědomostních disciplínách. ■

Zájezd do Muzea na demarkační linii v Rokycanech

text ses. Eva Armeanová
předsedkyně jednoty
foto br. Stanislav Pítr

JEDNOTA ČSOL KLDNO

V neděli 16. října 2022 uskutečnila kladenská jednota ČSOL zájezd do rokycanského Muzea na demarkační linii, které je největší nestátní vojenské muzeum v České republice. V tomto muzeu již kladenští legionáři byli, ale ne všichni, takže jsme si rádi prohlídku mnoha zajímavých exponátů zopakovali.

Úvodní slovo si pro nás připravil pan Koch, který nám dal velmi zajímavý výklad. Prohlédli jsme si na 190 kusů vojenské techniky, většinou v plně pojízdném stavu, ať už se jedná o automobilní techniku z období druhé světové války, poválečnou výzbroj ČSLA, ženijní, spojovací a protiletadlovou techniku, obrněné transportéry, tanky i dělostřelectvo. Tyto exponáty jsou využívány při různých vojensko-historických akcích u nás i v zahraničí. Vnitřní expozice nese motto „Nikdo nemá právo zapomenout!“ Mapuje období let 1938–1945 v Československu. Zájemci o vojenskou historii si mohli prohlédnout např. výzbroj a výstroj československé prvorepublikové armády, pohraniční opevnění, pozornost je věnována také odboji na Rokycansku a holocaustu.

Nechybí řada multimediálních prvků, diorám a trojrozměrných exponátů.

Po prohlídce se již všichni těšili na poctivý vojenský guláš, který jsme si domluvili s manželkou a dcerou pana Kocho. Po výborném guláši, kávě a jablčném štrúdlu jsme se rozloučili a moc poděkovali za přátelské přijetí. Poté jsme se přemístili do ulice Míru před rodný dům Josefa Strankmüllera, od jehož úmrtí v srpnu uplynulo 80 let. O život přišel během náročného výcviku ve Skotsku jako frekventant kurzu útočného boje. Měl se stát budoucím agentem-parašutistou určeným k plnění zvláštních úkolů v okupované vlasti. Zahynul 12. srpna 1942 při zdolávání rozvodněné bystřiny, uklouzla mu noha po kameni, zaklínla se a zlomila mezi kolenem a kotníkem. Jeho ostatky byly 17. srpna 1942 pochovány na hřbitově na předměstí Londýna v Pinneru. Jeho památku jsme uctili zapálením svíčky.

Poslední zastávkou našeho zájezdu byla prohlídka zámku Kozel a procházka podzimmím parkem. Po celý den bylo velmi příjemné slunečné počasí, což přispělo ke spokojenosti všech 50 účastníků tohoto nedělního výletu. Poděkování patří Ministerstvu obrany ČR a Československé obci legionářské za poskytnutí dotace. ■

II. ročník pochodu legionáře Františka Sasáka a připomínka Dne válečných veteránů

JEDNOTA ČSOL OLOMOUC 1 „6. ČS. STŘELECKÉHO PLUKU HANÁCKÉHO“

V pátek 11. listopadu 2022 se členové Jednoty ČsOL Olomouc 1 „6. čs. střeleckého pluku Hanáckého“ zúčastnili tradiční připomínky konce první světové války a Dne válečných veteránů v Olomouci. Hojně zastoupená pietní akce probíhala tradičně od 11 hod. na ústředním hřbitově v Olomouci – Neředíně. Uctít památku válečných veteránů a připomenout si konec první světové války dorazili kromě členů ČsOL Olomouc 1 (delegaci

vedl předseda Jednoty br. Tomáše Brenza a revizor Jednoty br. Petr Žižka) a široké veřejnosti také zástupci Armády České republiky, statutárního města Olomouc, Univerzity Palackého v Olomouci, Sokola atd. Hlavní pietní akce proběhla u pomníku padlým vojákům Rudé armády, kde byl slavnostní ceremoniál završen položením věnců a kytic. Následovaly piety na dalších významných místech hřbitova. Položením kytice byla uctěna památka u pomníku obětem odboje 1914–1918 a 1939–1945 a obětem komunismu 1948–1989. Dále pokračovaly piety formou položení kytic u pomníku členů Hanáckého aeroklubu padlých za 2. světové války, památníku věnovanému padlým americkým letcům a na závěr u pomníku obětem 1. světové války. Souběžně probíhala připomínka konce 1. světové války na bývalém vojenském hřbitově v Olomouci – Černoviře, kde měla Jednota ČsOL Olomouc 1 taktéž své zastoupení.

V sobotu 12. listopadu 2022 byla připomínka Dne válečných veteránů na Olomoucku završena II. ročníkem pochodu legionáře Františka Sasáka. Pochod je pojmenován po desátníkovi čs. střeleckého pluku ve Francii Františku Sasákovi, který se narodil 18. srpna 1895 a před narukováním do rakousko-uherské armády studoval medicínu. Na východní frontu odešel se Zeměbraneckým pěším plukem č. 15 (Landwehrintanterieregiment Nr. 15). Upadl do zajetí u obce Lučky a následně vstoupil 21. července 1917 do čs. legií. Lodním transportem byl odvezen do Francie, kde byl 14. listopadu 1917 zařazen k 21. čs. střeleckému pluku. Letošním II. ročníkem Legionářského pochodu si připomínáme právě jeho zařazení k 21. pluku, od kterého uplynulo již 105 let. František Sasák bohužel zemřel osm dní před vznikem (20. říjen 1918) Československé republiky v polní nemocnici na následky zranění utrpěné v bitvě u Terronu.

V chladném mlhavém ránu se sešli účastníci pochodu ve Slatinicích na návsi u pomníku padlým ve světových válkách.

Hlavní organizátor br. Michal Sedlák (člen výboru Jednoty ČsOL Olomouc 1 a radní ve Slatinicích) na úvod pronesl proslov o významu dnešního II. ročníku legionářského pochodu a na závěr kvitoval oproti I. ročníku zvýšený zájem o pochod. Po úvodním slovu proběhlo v rámci připomínky Dne válečných veteránů položení věnce k pomníku místních padlých v 1. a 2. světové válce.

Po pietě byl zahájen zhruba 10 km dlouhý legionářský pochod. První bod trasy byl nedaleko místa dopadu Focke-Wulfu FW 190 F-8 („žlutá 8“, výrobní č. 931627) od 3. letky operativně výcvikové bitevní jednotky I./SG 152 z Prostějova. Pilot Oberfeldwebel Wilhelm Henning (nar. 25. 6. 1919) našel smrt v troskách svého FW 190 F-8 sestřeleného nad Slatinicemi 25. 8. 1944 v leteckém souboji s americkými Mustangy. Zbytky letadla i s ostatky pilota byly vykopány 7. 11. 1998. Části FW 190 F-8 byly uloženy v Leteckém muzeu ve Vyškově a ostatky Henninga pohřbeny na Německém vojenském hřbitově v Brně.

Druhou zastávkou byl památník věnovaný letcům, kteří zahynuli 10. listopadu 1998 během letecké havárie bitevního vrtulníku Mi-24V od 331. letky bitevních vrtulníků z Přerova. Při návratu ze severoirského Aldergrove, kde probíhalo setkání elitních „tygřích“ letek Mini Tiger Meet, se vrtulník Mi-24V trupového čísla 0928 zřítil za špatného počasí u obce Slatinice. Při letu v oblacích došlo k poruše obou umělých horizontů, což nakonec vedlo ke zřícení vrtulníku zhruba 1 km západně od Slatinic v zalesněném

svahu. V bitevním Mi-24V zahynul pilot a kapitán vrtulníku mjr. Vladimír Chromý, pilot mjr. Pavel Hurčík, pilotní operátor npor. Marek Józsa a palubní technik nrtm. Petr Cihlář. Účastníci pochodu si nejdříve poslechy krátké shrnutí o letecké havárii a poté připomenuli 24. výročí tragédie minutou ticha a položením věnce k pomníku.

Pochod pokračoval na vrch Velký Kosíř (442 m. n. m.), kde se nachází 28 metrů vysoká dřevěná rozhledna ve tvaru komolého kužele. Přestávka na Velkém Kosíři byla využita k občerstvení ve formě opékání špekáčků na místním ohništi. Z Velkého Kosíře účastníci směřovali zpátky do Slatinic. Čtvrtou zastávkou se staly duby knížete Jana II. z Lichtenštejna. Ke 40. výročí jeho panování byl na vybraných lesních revírech vysázen jubilejní háj o 20 dubech letních, 20 dubech zimních a 18 dubech červených. Duby letní a zimní symbolizovaly počet let panování a 18 dubů červených znamenal věk, kdy převzal vládu nad panstvím. Duby byly vysazeny pro výzkum sledování přírůstků stromů. K oslavě výročí byl v háji umístěn kámen s nápisem připomínající 40. výročí Jana II. z Lichtenštejna.

Následovala cesta do kaple sv. Antonína Paduánského a po krátké přestávce vedly kroky účastníků pochodu na Malý Kosíř. Z vyhlídky na Malém Kosíři byl z důvodu mlhy výhled na níže položenou okolní krajinu zcela zakryt. Cílem vydařeného II. pochodu legionáře Františka Sasáka byla restaurace Na Figleně ve Slatinicích, kde proběhlo oficiální zakončení akce. ■

Odhalení pamětní desky pplk. in memoriam Pavlu Toflovi

text ses. Soňa Mikulová
foto soukromý archiv Ing. Pavla Vančaty,
br. Martin Benek a Ing. Vladimír Kutlvašer

JEDNOTA ČSOL VE FRÝDKU-MÍSTKU

Letos, kdy jsme si v srpnu připomenuli 80 let od jeho tragické smrti, se Jednota ČsOL ve Frýdku-Místku rozhodla tomuto hrdinovi instalovat na jeho rodném domě v Janovicích, místní části Bystrém, pamětní desku, která byla 12. listopadu slavnostně odhalena. Pamětní desku odhalili synovci válečného hrdiny MUDr. Otakar Tofel a Pavel Tofel.

V krátkém projevu jsem přiblížila životní osud Pavla Tofla. „Je mi velkou ctí, že zde mohu říci několik vět o Pavlu Tofelovi, kterému jsme dne 12. listopadu 2022 odhalili pamětní desku, která na jeho rodném domě připomíná krátký život mladého muže, který se rozhodl jít za hranice bránit svou vlast a obětoval to nejcennější, co měl – svůj život. Ten se uzavřel dne 18. srpna 1942, stejně jako hladina Biskajského zálivu za jejich Wellingtonem DV665 (KX-B). Ale vraťme se na začátek jeho cesty.

Pavel Tofel se zde narodil 12. května 1915 jako třetí dítě manželů Toffelových. Zde v Bystrém začal chodit i do školy a byl svým třídním učitelem hodnocen jako upřímný, výmluvný a vtipný. Později vychodil občanskou školu ve Frýdlantu nad Ostravicí a po jejím ukončení se vyučil „černému řemeslu“ tiskařině a to jako typograf. Vzhledem k tomu, že 30. léta byla ovlivněna hospodářskou krizí, rozhodl se o rok dříve nastoupit prezenční vojenskou službu, což se mu podařilo a ve svých 19 letech nastoupil k 39. pěšímu pluku „Výzvědnému“ do bratislavské Petržalky. Do rodné vsi se vrátil až v dubnu 1938 a nastoupil jako úředník do firmy Ferrum, kde setrval až do svého odchodu z vlasti.

Přes hranice se vydává se svým nejlepším kamarádem Josefem Bierským, kterému říkal Peppek. Po zdařilém přechodu hranic vedou jejich kroky do Krakova na konzulát

Starosta obce Ing. Svatopluk Běský pronesl krátký projev

a potom do čs. tábora v Malých Bronowicích. Po podepsání závazku do Cizinecké legie odtud pokračovali do Francie a v září 1939 se v Alžiru účastnil afrického tažení. Za dva měsíce byl přemístěn k československé jednotce v Agde, kde setrval až do konce června 1940. Po pádu Francie odjel s ostatními do Anglie a na vlastní žádost byl zařazen k letectvu, kde postupně dosáhl hodnosti rotného. Prodělal telegrafní výcvik a v srpnu 1941 byl přemístěn k československé

Četař Pavel Tofel v Cholmondeley Parku ve Velké Británii v červenci 1940

311. bombardovací peruti. Vykonal celkem 12 bombardovacích letů nad Atlantikem. Díky svému deníku, který si vedl od odchodu do exilu, můžeme nahlédnout i do duše tohoto mladého muže a zároveň nám poodhalil život příslušníků RAF s jeho stinnými stránkami, kdy posádky letadel mnohdy nevěděly, zdali se vrátí ve zdraví zpět, ale i těmi veselými, kdy si užívali pozornosti obyvatel Anglie a zejména něžného pohlaví. Kamarádi jej popisují jako přátelského, veselého a bystrého člověka. Deník nám ho líčí i jako člověka se smyslem pro spravedlnost, který se nebál ozvat proti nepravostem velení a občas i nést následky.

Jeho osud se naplnil 18. srpna 1942, kdy se dobrovolně nabídl k letu a ponorkové patrole nad Biskajským zálivem údajně za svého indisponovaného kolegu. Po dvanácté hodině polední zachytila pozemní stanice devatenácté letecké skupiny jejich poslední volání SOS: „Jsme napadeni nepřátelskými stíhači...“ Pátrání po letadle a jeho posádce skončilo bezvýsledně a Pavel Tofel byl spolu s pilotem Bečvářem,

rotným Janem Lencem, rotným Vladimírem Sobotkou, rotným Františkem Šipulou a četařem Jaroslavem Drmelkou úředně prohlášen za mrtvého.

O dva roky později se již na protektorátním území zde v Beskydech uzavřela kniha života i jeho kamaráda Pepka Bierského, který zde seskočil a operoval s paravýsadkem Wolfram. Josef Bierský byl zavražděn Stanislavem Kotačkou dne 19. října 1944 na úbočí hory Smrk.

Ráda bych závěrem vzpomněla na všechny muže i ženy, kteří neváhali obětovat svůj život za svobodu. Čest jejich památce!

Starosta obce Janovice pan Svatopluk Běrský pak mimo jiné poděkoval naší jednotě ČsOL za to, že iniciovala zhotovení pamětní desky. Po ukončení akce se všichni vydali k nedalekému Památníku obětem 1. a 2. světové války, kde byly položeny květiny.

Poděkování patří přítomným občanům, kteří se akce zúčastnili, vedení obce Janovice, členům KVH Chotěbuz a ČT Ostrava, která v aktuálním zpravodajství informovala veřejnost. ■

Slavnostní odhalení pamětní desky čs. příslušníkům RAF, M. Píka čtvrtý zleva (nám. M. R. Štefánika v Bratislavě, 18. června 2014)

Generál dvou armád

text a foto br. Petr Švanda

Sta let by se dožil v létě letošního roku (28. července) br. brig. gen. v. v. Dr. Ing. Milan Píka. Narodil se v moravských Hranicích manželům Marii, rozené Sehnalové, a kpt. Heliodoru Píkovi, instruktorovi tamní Vojenské akademie. Dětství prožil u matčinych rodičů v rodném městě. Potupná německá okupace ČSR zastihla sextána Masarykova I. státního čs. reálného gymnázia 15. března 1939 v pražské Křemencově ulici. S pomocí vojenské odbojové skupiny Obrana národa odjeli s matkou 28. června 1939 do Bukurešti, kde otec z pověření Edvarda Beneše od dubna organizoval čs. zahraniční rezistenci na Balkáně. V březnu 1940 se přes Istanbul, Bejrút a Alexandrii dostali do Francie, avšak už 10. května nacistické Německo zahájilo západní tažení. Těsně před kapitulací země galského kohouta se Milanovi 19. června podařilo dostat v Bordeaux na loď Arny Scheffer, která dva dny nato zakotvila ve Falmouthu. Dne 11. července 1940 ho přijali do svazku Dobrovolnické zálohy Královských vzdušných sil (*Royal Air Force Volunteer Reserve*). Po vstupním výcviku ho přidělili

Příslušník RAF Milan Píka

stranou se nikdy nedozvěděl). Dne 7. června 1944 se stal frekventantem britské důstojnické školy, 20. července ho jmenovali do nejnižší britské důstojnické hodnosti *Pilot Officer*, 28. října do čs. hodnosti podporučíka letectva v záloze. Od 16. listopadu 1944 byl pobočníkem velitele Čs. doplňovacího

k 310. čs. stíhací peruti RAF jako pisaře. V březnu 1941 nastoupil do kurzu leteckých pozorovatelů (*UIT Observer*) v Ansty (severovýchodně od Coventry), z něhož ho po zjištění vrožené oční vady – poruchy vnímavosti barev – vyřadili. Zklamán z neúspěchu cítil potřebu osobní účasti na protiněmeckém boji. Požádal proto ministra národní obrany čs. exilové vlády div. gen. Sergěje Ingra o přeložení k pozemnímu vojsku, což však druhý den odvolal. Pokoušel se odejít k čs. vojenské jednotce v SSSR, o jejíž vznik se zasloužil především jeho otec, náčelník Čs. vojenské mise v Moskvě, nepodařilo se mu to ani 21. února 1944 se skupinou letců vedenou špkt. let. Františkem Fajtlem, z nichž byla 3. května 1944 vytvořena 128. čs. samostatná stíhací letecká peruč (důvod neudělení vstupního víza sovětskou

M. Píka v rozhovoru s A. Domanovou, vdovou po plk. A. Domanovi u příležitosti Vzpomínkového dne 13. listopadu 2011 v Bratislavě, uprostřed britský vojenský atašé pplk. I. Stafford

střediska (Czechoslovak Depot). Dne 14. března 1945 ho povýšili do hodnosti *Flying Officer*. Po návratu do vlasti (26. září 1945) se rozhodl pro další službu v čs. armádě. Postupně ho povýšili na poručíka, nadporučíka a kapitána. Chtěl se stát důstojníkem justiční služby, v létě 1946 začal studovat na Právnické fakultě Karlovy univerzity v Praze.

Komunistický státní převrat v únoru 1948 představoval v životě Píkových začátek rodinné tragédie. Již počátkem

S otcem před jeho odletem na konferenci do Velké Británie. (Praha, květen 1947)

března ministr národní obrany arm. gen. Ludvík Svoboda odvolal div. gen. Píku z funkce zástupce náčelníka hlavního štábu, 5. května ho zatkli, obvinili ze zločinů, které nikdy nespáchal a ve vykonstruovaném neveřejném procesu ho Státní soud v Praze 28. ledna 1949 odsoudil k trestu smrti provazem (vykonán 21. června 1949 v Trestnici pro muže v Plzni-Borech). Během generálova věznění zatkli agenti 5. oddělení hlavního štábu v listopadu 1948 i jeho syna Milana. Obvinili

S dcerou Dagmar Sedláčkovou a autorem článku

ho z pokusu o únos otce do nepřátelské ciziny a umístili ve vyšetřovací vazbě pankrácké Krajské soudní věznice (hrozil mu rovněž trest smrti). V prosinci ho vyloučili z vysokoškolského studia. Pro nedostatek důkazů ho sice zbavili obžaloby a 16. února 1949 propustili na svobodu (až po roce 1989 se dozvěděl, že milost mu údajně udělil prezident republiky Klement Gottwald, jenž se měl vyjádřit, že „*nebudeme věšet děti oběšených*“), avšak 1. července ho přeložili do výslužby a 9. prosince degradovali na vojína v záloze. Znamenalo to konec nejen studia, ale i vojenské kariéry. Dostal umístěnkou do Jáchymovských dolů, n. p. Jáchymov, kam však díky pomoci Milana Poláka, otce jeho první manželky Tatiány, nenašoupl. Odešel na Slovensko. Začal v handlovském dole jako brigádník, později byl zaměstnán jako topič a řidič v Drevoně Bratislava. Po povoleném absolvování dálkového studia bratislavské Vysoké školy ekonomické (promoce 1967) pracoval jako ekonom. 20 let se snažil o plnou právní a společenskou rehabilitaci otce, jemuž to slíbil při loučení v cele smrti. Až Vyšší vojenský soud v Příbrami v obnoveném řízení rozsudkem z 13. prosince 1968 rozhodl o zproštění obžaloby v plném rozsahu a H. Píku rehabilitoval.

V letech 1970–1980 působil Milan v bratislavském podniku zahraničního obchodu Drevouónia. Dne 17. října 1972 mu vrátili hodnost kapitána v záloze. Úplného uznání své odbojové činnosti se dočkal až v rámci společensko-politických změn po listopadu 1989. Dnem 30. května 1991 ho povýšili na plukovníka. Po téměř 65 letech od otcovy popravě ho v roce 2014 jmenovali do hodnosti brigádní generál, a to ve slovenské (6. 5.) a v české (8. 5.) armádě. Byl nositelem čs., slovenských, českých, britských a rumunských ocenění, jakož i držitelem čestných titulů. Do leteckého nebe navždy odletěl 20. března 2019 v Bratislavě (až 30. října 2019 Městský soud v Praze 1, na základě žádosti Milanovy dcery Dagmar Sedláčkové, rozhodl, že byl v letech 1948–1949 vězněn neoprávněně a rehabilitoval ho). Br. generálu dvou armád Milanu Píkovi v historii čs. boje proti nacismu během druhé světové války nesporně patří jedno z čestných míst v galerii hrdinů druhého a třetího čs. odboje. ■

Pokračující pomoc a halloweenská oslava pro ukrajinské uprchlíky

ses. Marcela Tolarová

Pomoc Československé obce legionářské uprchlíkům z Ukrajiny nadále pokračuje. V současné době zůstává v hotelu ještě 40 uprchlíků, kterým poskytujeme ubytování a zázemí naší klubovny. Většina žen již chodí do zaměstnání a děti navštěvují české školy. Proto již nejsme v denním kontaktu, jak tomu bylo ještě před prázdninami a společně se potkáváme již jen výjimečně.

Takovou výjimkou byl předvečer svátku Všech svatých, kdy zaměstnanci Sekretariátu ČSOL uspořádali halloweenskou oslavu se vším, co k tomu patří. Nechyběly tedy kostýmy, strašidelná hudba, sladkosti ani dýně. Halloween není součástí české ani ukrajinské tradice, pro nás se ale stal prostředkem, jak opět po čase strávit čas s našimi ukrajinskými přáteli včetně těch, kteří už v hotelu Legie nebydlí, ale stále k nám rádi zavítají.

Největší zábavou a také ne úplně nejjednodušší výzvou bylo právě dlabání dýní a vyrábění typických „Jack-o-lanterns“, tedy děsivě vyhlížejících luceren. Nožů se chopili dospělí, zatímco děti lžičkami vydlabávaly semínka a dužinu, aby vytvořily dostatečný prostor pro svíčku, která po zapálení vyjevila mnohdy spíše úsměvné pokusy o vytvoření strašidla.

Velký úspěch slavily také všemožné dobroty – sladké i slané – v nejrůznějších tvarech ať už šlo o duchy, žáby, zuby či dokonce oči. Více než vhodnými se pro tuto kratochvíli ukázaly být typicky české rakvičky se šlehačkou.

Ač jsme si v tento večer užili mnoho zábavy, při které jsme se dobře najedli, napili, zatančili si a dokonce i zaspívali, ne lze stále zapomenout na to, proč tito lidé nemohou trávit čas

ve svých domovech a se svými blízkými. My nezapomínáme a snažíme se pomáhat, jak můžeme. Proto jsme ve spolupráci se Sokolem odeslali naší ses. Natalii Parfinenko do ukrajinské Malynivky balíček pomoci pro tamější školu. Jednalo se o školní pomůcky, kancelářské potřeby pro učitele, úklidové prostředky, zdravotnický materiál, ale také hračky pro nejmenší. Jsme rádi, že i takto můžeme podpořit úsilí jedné z žen, které k nám zavála válka na Ukrajině. ■

Časopis Legionářský směr navazuje na stejnojmenný titul vydávaný Československou obcí legionářskou ve 20. letech minulého století jako týdeník, posléze měsíčník. Jeho hlavním posláním je prezentovat rozsáhlou a různorodou činnost Československé obce legionářské, připomínat odkaz zakladatelů samostatného československého státu a zejména pak ideje boje za svébytnost, svobodu a demokracii v době vzniku samostatného státu, za druhé světové války i v novodobé historii. Časopis je určen pro členy Československé obce legionářské, válečné veterány, sympatizanty a také širokou veřejnost, kterou zajímá tato problematika.

VYDAVATEL: Československá obec legionářská, Sokolská 33, 120 00 Praha 2, www.csol.cz, tel.: +420 224 266 235, fax: +420 224 266 274, e-mail: sekretariat@csol.cz **ŠÉFREDAKTOR:** Jiří Filip, tel.: +420 734 315 634, e-mail: tajemnik@csol.cz **EDITOR:** Marcela Volfová, e-mail: volfova@csol.cz **GRAFICKÁ ÚPRAVA, TISK A DISTRIBUCE:** Vydavatelství MAC, spol. s r.o.,

Na Spojce 968/7, 101 00 Praha 10 - Vršovice **ADRESA REDAKCE:** Československá obec legionářská, Sokolská 33, 120 00 Praha 2 **UZÁVĚRKA ČÍSLA:** 16. prosince 2022, **EVIDENČNÍ ČÍSLO:** MK ČR E 20912, Elektronickou podobu Legionářského směru naleznete na: www.csol.cz v rubrice Projekty. ■

MUZEUM LEGIÍ

ČESKOSLOVENSKÝCH

LEDEN A ÚNOR 2023

MUZEINÍ VEČERY

4. LEDEN 2023 18:00

BARBORA VOLÁ LONDÝN: PARASKUPINA ANTIMONY

Dne 24. října 1942 byla vysazena v Protektorátu Čechy a Morava skupina ANTIMONY. Jejím úkolem bylo obnovit rádiové spojení a zjistit, v jakém stavu se nachází domácí odboj. Předmětem přednášky bude příprava, průběh a konec operace z tzv. druhé vlny západních výsadků. Přednáší Petr Tolar.

18. LEDEN 2023 18:00

FILM „ALL QUIET ON THE WESTERN FRONT“ „NA ZÁPADNÍ FRONTĚ KLID“ (1930)

Komentovaná projekce amerického válečného filmu na motivy románu E. M. Remarqua. Úvodní slovo pojedná o silných kontroverzích, které film v době uvedení vzbudil v radikalizujícím se Německu, o vlivných scénách i o osobním dopadu na osudy herců. Komentuje Barbora Hunčovská.

1. ÚNOR 2023 18:00

DIGITÁLNÍ HRY A (VELKÁ) VÁLKA

Digitální hry se staly neodmyslitelnou součástí naší kultury a silně ovlivňují představy společnosti o dějinách. Přednáška nastíní, jakými způsoby toto formování probíhá a podíváme se na typické i méně běžné hry o Velké válce z minulosti i současnosti. Přednáší Michal Cáp a Vlastimil Křišťan.

15. ÚNOR 2023 18:00

FILM „KRALJ PETAR I: U SLAVU SRBIJE“ „KRÁL PETR I.“ (2018)

Komentovaná projekce srbsko-řeckého válečného filmu. Úvodní slovo pojedná o tzv. srbské Golgotě, tedy o devastačním ústupu srbského vojska v zimě 1915 – 1916. Komentuje Petr Tolar.

VSTUPNÉ ZDARMA

**KAPACITA SÁLU OMEZENA - REZERVACI MÍSTA LZE PROVÉST
OSOBNĚ NA RECEPCI MUZEA NEBO POMOCÍ KONTAKTŮ:**

e-mail: muzeum@csol.cz, tel.: 734 315 642

Muzeum československých legií

br. Vlastimil Kříšťan

Krabička příslušníka

4. čs. střeleckého pluku „Prokopa Velikého“ 4. roty „generála L. G. Kornilova“

V pozůstatcích našich legionářů lze často nalézt i drobné suvenýry připomínající lokalitu působení nebo službu v konkrétní jednotce. Dřevěná lakovaná krabička o velikosti 105 × 88 × 27 mm s výklopným víkem mohla sloužit například na uložení pohlednic, tabáku, šicích potřeb či jiných drobných předmětů. Víko zdobí relativně jednoduchá malba ruského legionáře v zimní výstroji s puškou čekajícího u železniční trati a obklopeného textem: „Na památku ze Sibíře“ pod tím iniciála „JD“ a ještě níže „4 Prokopa Vel. Pluk 4 Gen. L. G. Kornilova rota“. Oblast umístění iniciály byla očividně dodatečně vybroušena.

Jméno generála Kornilova nesla 4. rota 4. čs. střeleckého pluku z historických důvodů. Její příslušníci totiž nesloužili původně v československých částech, ale na jaře 1917 se z různých důvodů přihlásili jako dobrovolníci přímo do ruské armády. Zformovali v Kornilovově úderném praporu dvě roty a prodělali 8. července 1917 vítěznou

bitvu u Jamnice, kde se podařilo dobýt postupně tři linie zákopů. Po stažení z fronty založili českou kapelu a nějaký čas strávili jako stráž samotného Kornilova. Prapor navštívil v Mohylevě také sám T. G. Masaryk, který jej navrhl přejmenovat na „Slovanský pluk“. Ten se v důsledku stavu Ruska rozpadl a na Štědrý den roku 1917 přibilo 152 Čechoslováků „kornilovců“ k 4. čs. střeleckému pluku. Kornilovci byli zařazeni především do 4. roty a zformovali plukovní hudbu. Bojovali u Bachmače, porazili bolševiky u Lipjag či obsazovali Samaru. O známost československých „kornilovců“ se zasloužil především František Novák (nar. 14. ledna 1883) z Prahy, jehož vzpomínky vydala v roce 2012 Československá obec legionářská.

Iniciála J. D. může odkazovat na několik desítek mužů ze 4. střeleckého pluku, ale pouze dva předtím sloužili v Kornilovově úderném praporu. Jde o Josefa Dvořáka (nar. 25. června 1890) a Jiřího Drápala (nar. 20. dubna 1883), oba z Prahy.

